

**”Jag är inte kurator, psykolog eller
pappa till alla barn, jag är inte
bilmekaniker heller”**

- En studie om idrottslärares yrkesetiska dilemman

Veronica Björkenstig

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 154:2014
Idrott, fritidskultur och hälsa (inriktning åk 6-9)
Handledare: Kerstin Hamrin
Examinator: Bengt Larsson

Abstract

Aim

The compulsory school attendance in Sweden means that all children are obligated to go to school. This makes great demands on those who work in the school, especially the teachers. Schools are complex units. In school, teachers face all kinds of ethical dilemmas on a daily basis. The aim of the study is to enlighten how different teachers would act differently, if they were facing the same dilemma in the PE-lessons and why this knowledge is important to our profession.

Method

The data was collected through interviews to make a qualitative research. The purpose of this study was to follow four PE-teachers reasoning about ethical dilemmas. Through three pre-set dilemmas the teachers were supposed to discuss how they, hypothetical, would act if they were facing them.

Results

The result showed that there are no agreements between the teachers in how they think they would have act in the pre-set dilemmas. The choice of act affects on both the school as an organization and of teachers as persons. Accordingly, the choice of act depends on how the school has arranged the teaching, what resources the school has and how far the teachers think their professions reach. This study also shows that there are no certain answers to how teachers should act if they were facing the pre-set dilemmas. Because of this, they teachers' wishes more concrete guidelines, more education in the subject and in conflict solvation to be prepared to face dilemmas regarding PE-lessons in our schools.

Conclusion

This study has enlightened the difficulties regarding ethical dilemmas that teachers faces in school. The study has also pioneered for further research in different areas considering ethical dilemmas in schools.

Sammanfattning

Syfte och frågeställning

I Sverige har vi skolplikt. Detta innebär att alla barn inte bara får möjlighet att utveckla kunskap, utan att alla barn rentav är skyldiga att gå i skolan. Detta ställer krav på dem som har skolan som sin arbetsplats och i första hand lärarna. Skolan är en komplex verksamhet där lärarna dagligen möter etiska dilemman, av olika slag. Syftet med denna studie är därför att belysa hur olika idrottslärare skulle agera om de ställdes inför samma hypotetiska dilemma i ämnet idrott & hälsa, samt varför denna kunskap är viktig för vår yrkesprofession.

Metod

Genom en kvalitativ studie med intervjuer som datainsamlingsmetod var tanken att djupgående följa fyra idrott och hälsa lärares resonemang i etiska dilemman. Genom tre föruppställda dilemman skulle lärarna diskutera sig fram till hur de hypotetiskt tänkte, att de skulle agera om de ställdes inför dem.

Resultat

Resultatet av studien visar att det inte finns en enighet mellan lärarna i deras resonemang om agerande. Agerandet av handlingsalternativ för dilemman påverkas av både skolan som organisation och av lärarna som personer. Alltså, valet av handlingsalternativ beror på allt ifrån hur skolan har valt att organisera undervisningen och vilka resurser och regler som finns på skolan, till var lärare själva anser att deras gräns i yrkesprofessionen går och var de sätter gränser för ansvar. Studien visar även att det inte finns några givna svar på hur lärare bör agera när de ställs inför etiska dilemman. Lärare efterlyser även mer konkreta riktlinjer i styrdokument samt önskar mer fortbildning och mer kunskap i konflikthantering, för att kunna tackla de etiska dilemman som tillhör idrott- och hälsalärarnas vardag.

Slutsats

Studien har spritt ljus över den problematik som finns i skolan, rörande etiska dilemman i idrott och hälsa undervisningen. Dessutom har studien öppnat för vidare forskning på en rad områden såsom simundervisningens vara och icke vara, samt hur lärarens profession kan ställas i förhållande till lärarens utbildning.

Innehåll

1. Inledning.....	6
2. Bakgrund.....	7
3. Litteraturoversikt och tidigare forskning.....	10
4. Teoretiskt perspektiv.....	12
4.1 Etik, moral och värdegrund.....	12
4.2 Etiska teorier.....	13
4.2.1 Pliktetik.....	13
4.2.2 Konsekvensetik.....	14
4.2.3 Dygdetik.....	14
4.2.4. Situationsetik.....	15
4.2.5. Kommunikationsetik.....	15
5. Syfte och frågeställningar.....	16
6. Metod.....	16
6.1 Val av metod.....	16
6.2 Urval och bortfall.....	17
6.3 Genomförande och databerarbeting.....	18
6.4 Forskningsetiska aspekter.....	19
6.5 Tillförlitlighetsfrågor.....	21
7. Resultat och analys.....	21
7.1 Dilemma 1: Simundervisning.....	22
7.1.1 Lärares resonemang om dilemman vid simundervisning.....	22
7.1.2 Analys av resonemang om dilemman vid simundervisning.....	28
7.2 Dilemma 2: Kommentarer i idrottshallen.....	30
7.2.1 Lärares resonemang om kommentarer i idrottshallen.....	30
7.2.2 Analys av resonemang om kommentarer i idrottshallen.....	37

7.3 Dilemma 3: Det privata och skolan	39
7.3.1 Lärares resonemang om det privata och skolan.....	39
7.3.2 Analys av resonemang om det privata och skolan.....	45
8. Diskussion	47
8.1 Resultat diskussion	47
8.2 Metoddiskussion.....	50
8.3. Vidare forskning.....	51
8.4 Slutsats.....	52
Referenser.....	53
Bilaga 1. Intervjuguide.....	56

1. Inledning

I Sverige har vi skolplikt. Detta innebär att alla barn inte bara får möjlighet att utveckla kunskap, utan att alla barn rentav är skyldiga att gå i skolan. Detta ställer krav på dem som har skolan som sin arbetsplats, i första hand lärarna.

Som student på lärarutbildningen har vi VFU då vi får vara och verka i skolans värld under längre och kortare perioder. Under studiegången har vi studenter även möjlighet att byta skolor för att se olika verksamheter. Vid dessa byten ser vi studenter hur skolorna skiljer sig åt och hur lärare som verkar i skolan arbetar på olika sätt.

Ett par gånger under min VFU har jag som student grunnat på varför lärare agerat som de gjort i situationer som uppstått och funderat över hur jag själv skulle agerat. Ibland har jag trott att om jag var i samma situation, hade jag agerat på ett helt annat sätt. Ja, ibland har jag rentav mött lärare som inte alls matchat min lärarstil och personlighet vilket lett mig till resonemanget ”Jag får lära mig av handledaren hur jag inte skall göra”. Därifrån har jag frågat mig själv, tänker jag annorlunda för att jag är student och ännu ej är färdigutbildad, inte har grepp om styrdokument som skall verka som riktlinjer, har jag inte tillräcklig erfarenhet, eller har jag bara en annan etik och moral?

Då dessa tankar kommit och gått i mitt huvud under lärarutbildningen känner jag att det är dags att behandla dessa. Genom en intervjustudie där jag presenterar tre verklighetstroga dilemman med anknytning till ämnet idrott & hälsa, för olika idrottslärare, vill jag undersöka hur de skulle agera om de hypotetiskt ställdes inför samma situation/dilemma. Hur skulle de reagera i situationen och varför? Hur tänker de när de överväger ett handlingsalternativ mot ett annat och hur kan vi med hjälp av litteraturen sätta ord på hur vår tankegång går vid dessa situationer? Samt, vad för underlag stöttar sig lärarna emot när de resonerar kring de olika handlingsalternativen? Jag tänker att denna information sedan eventuellt kan generera kunskap, vad det gäller förståelse, om hur lärare agerar i olika situationer.

2. Bakgrund

När kraven är stora och skolan är så pass föränderlig som den är, är det viktigt att ha en gemensam yrkeskodex. De professionsetiska principerna inom läraryrket ska således fungera som stöd för den enskilda läraren och för lärarkåren som kollektiv (Irisdotter, 2009:19) när det uppstår problem och dilemman. I arbetet skall läraren sätta eleverna och deras lärande i centrum. Lärarna ska vägleda eleverna till kunskap som kan hjälpa dem i sina val och prioriteringar (Lärarens handbok, 2008:193). År 2001 antog lärarförbundet och lärarnas riksförbund yrkesetiska principer, som en del av professionaliseringsprocessen för läraryrket. Syftet med dessa principer var att ”återspegla de gemensamma värderingar som lärare har och förväntas ha och de båda lärarorganisationernas ambition är att genom dem bidra till tillämpningen av ett yrkesetiskt förhållningssätt” (Läraresyrketsetik.se, Irisdotter m.fl. 2009:18). ”I båda förbundens stadgar står det att medlemmarna ska följa yrkesetiken, men dessa etiska principer har ingen annan juridisk bindning. Men, en person kan bli utesluten ur förbunden om denne på ett uppenbart sätt brutit mot dessa” beskriver Anna Jändel-Holst (Lärarförbundet, 2014-12-19).

I dessa yrkesetiska principer står det således att lärare skall i sin yrkesutövning:

- Ta ansvar för elevernas kunskapsstillväxt, stödja deras personliga utveckling och skapa goda betingelser för varje elevs lärande, utveckling och förmåga att utveckla kritiskt tänkande.
- Alltid bemöta eleverna med respekt för deras person och integritet samt skydda varje individ mot skada, kränkning och trakasserier.
- Inte diskriminera någon med avseende på kön, sexuell identitet, etnisk, politisk och religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund, inte heller p.g.a. förmåga eller prestation.
- Stödja elevernas rätt till inflytande över sin utbildning och stärka deras ansvarstagande för sina studier.
- Vid utvärdering, bedömning och betygssättning vara sakliga och rättvisa och därvid motstå otillbörlig påverkan.
- Verka för att upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna och deras föräldrar/vårdnadshavare och vara lyhörda för deras synpunkter.

- Vara varsam med information om eleverna och ej vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa.

(www.läraresyrkesetik.se)

Att vara lärare innebär ansvar och det är då yrkesetiken skall vara ett stöd. En hjälp för den enskilde läraren att tolka den djupare meningen av lärarens yrke och vara en vägledning vid laddade situationer (Lärarens handbok, 2008:187). Fjällström menar att yrkesetiken skall ge riktlinjer och vara stöd för åtskillnad mellan yrkesliv och privatliv (Fjällström, 2006). Dessutom skall yrkesetiken värna om barnen i skolan som under historien fått allt mer inflytande och idag ses som självständiga och kompetenta. Synen på barnet har förändrats konstant. Halvarz-Franzen beskriver att när boken ”barnets århundrade” på 1900-talet gavs ut hade Ellen Key hopp om att barnets uppfostran och utbildning skulle ske mer medvetet. Men det är först under de senare årtiondena som synen på barn som kompetenta har växt fram (Halvarz-Franzen, 2001).

Skolan är en avancerad institution. I skolan möter lärare elever både som enskilda individer och som ett kollektiv, ett förhållande som bidrar till läraryrkets komplexitet (Collste, 2010:135). När skolan är en sådan komplex enhet i vårt samhälle, krävs det en noggrann organisatorisk motor för att den skall fungera. Bristen en reservdel, ett kugghjul eller något liknande kan det leda till stora konsekvenser. Ett kugghjul som är bland den viktigaste delen i systemet och som denna studie bygger på, är den som rör etiska dilemman mellan de personer som befinner sig inom den.

”Som följd av att komplexiteten i undervisningen är hög kan inte arbetet utan vidare anges i regler, riktlinjer eller instruktioner” (Thornberg, 2004:101). Finns det inte dokument eller tydliga riktlinjer för en lärare att förhålla sig till, finns det en risk att det sker en krock inom individen. En krock då tillfällena uppstår när den privata etiken och den professionella etiken inte går ihop och det är då en osäkerhet infinner sig. I vissa dilemman kan vi se hur den professionella etiken bryts mot lärarindividens individuella etik. När gränsländ och dilemman på detta vis uppstår finns det risk att läraren fallerar i sin professionella hållning.

Irisdotter beskriver att elevers öppna förhållningssätt till privata och känsliga frågor kan skapa en osäkerhet hos lärare, som då kan känna denna öppenhet som något främmande och ibland rentav opassande (Irisdotter, 2009:148).

Samtidigt så menar Fjällström att en gränsdragning mellan yrkes- och privathandling är problematisk.

Här drar han paralleller till nazismen och om hur yrkesmänniskan kan hänvisa till order de fått av auktoritet för att stå för sitt handlande. Stå för sådant som personen i fråga privat aldrig skulle kunna försvara (Fjällström, 2006:94). Colnerud menar vidare att lärare inte kan upprätthålla samma distans som andra professionella och menar att lärare inte kan vara bra lärare och samtidigt ignorera elevernas mångdimensionella liv (Colnerud, 1995:32).

Facebook, Twitter, Instagram och bloggar av alla slag, listan kan göras lång på sociala medier som präglar dagens samhälle. Sociala och kulturella sammanhang och miljöer som barn direkt eller indirekt ingår i, anses inflytelserika för barns etik och lärare framhåller att det är viktigt att forma barn och elever till sociala varelser (Johansson, 2003:71). I dagens samhälle där sociala medier är en del av samhället krävs dock en ny kompetens av lärarna. ”Lärare bör enligt yrkesetiken inte bara ta ansvar för att eleverna lär, utan också för vad de lär – och elever behöver idag kunskaper om den digitala teknikens möjligheter, fördelar och risker” (www.lararnasyrkesetik.se). Var går då lärares ansvar när omfattningen av kompetenser lärare måste förvärva expanderar så kraftigt? Den snabba utvecklingen inom teknologin lyfter Gren som både positivt och negativt. Positivt när hon för fram teknikens möjligheter rent praktiskt samt det sociala perspektivet för människan, och som negativt då hon påpekar att denna tekniska utveckling för med sig svåra etiska ställningstaganden (Gren, 2007:15). Konflikthantering och dilemman som ger följd effekter tar upp en stor del av lärarnas tid och bidrar till en stress hos lärarna. En stress som gör att deras undervisning påverkas negativt. Detta beskrivs i Artikeln ”Lärarnas arbetstid fylls utanför lektionssalarna” publicerad på Dagens Nyheters hemsida. Här framgår det att lärare lägger en tredjedel av sin arbetsvecka på ”osynliga uppgifter” såsom konflikthantering, maila föräldrar och anordna möten med kuratorer etc. vilket gör att undervisningens kvalitet påverkas negativt och att hälsan hos lärarna påfrestras (www.dn.se, 2014).

Genom att se vad etiska dilemman kan orsaka för krockar, vilka val individerna i dem ställs inför och hur utsatta lärarna är i dessa sammanhang, när riktlinjer kring dessa inte hjälper, vill jag visa läraryrkets komplexitet ur ett lärarperspektiv. Denna studie kommer därför att belysa lärares ställningstaganden genom olika etiska teorier, utifrån olika dilemman som kan uppstå i ämnet idrott och hälsa.

3. Litteraturoversikt och tidigare forskning

Kunskapsmål VS Värdegrundsmål

En större andel av lärarna lägger mer betydelse i värdegrundsmålen än skolans kunskapsmål och de områden som lärarna lägger störst vikt vid är: att reagera mot mobbning (94 procent), respekten för allas lika människovärde (92 procent) och elevernas trivsel med sig själva och att de får ett bra självförtroende (86 procent)” (NU-03:39). Syftet med idrott och hälsa ämnet är dock att eleverna skall utveckla kunskaper om hälsa och om den egna livsstilens betydelse för hälsan. Ämnet ska även bidra till att eleverna utvecklar fysiska, psykiska och sociala förmågor och välbefinnande, samt främja en positiv självbild hos dem (LGR-11). Denna komplexitet visar tydligt på att lärare vet att värdegrunden finns och är eftersträvansvärd, ett ansvar att arbeta med, men inte vad värdegrunden är och hur man som lärare skall förhålla sig till den mer konkret. Detta har satt sina spår och i NU-03 där det framkommer att ”Personal och elever har en hög medvetenhet om värdegrunden, men trots detta indikerar utvärderingen tydliga brister i värdegrundens tillämpning i den vardagliga skolverksamheten.” (NU-03:109). De värdegrundsmål som skolan skall förhålla sig till blir samtidigt allt viktigare när sociala medier blir vanligare i vår vardag.

Kunskap för bättre konfliktlösning

Det stöd lärarna skulle behöva för att lösa kritiska konflikter såsom dilemman finns inte alltid tillhands, därför händer det ofta, som Tirri beskriver det, att lärare förhåller sig till generella normer snarare än faktiska dokument i sina ageranden (Tirri, 1999). Genom att belysa dilemman i skolans vardag och fysiskt arbeta med dessa kan lärare i framtiden, om de på nytt ställs inför samma eller liknande dilemman, lättare handskas med dem menar Orly (Orly, 2011). Enligt en studie av Colnerud framgår det tydligt att lärares handlingsval, när de ställs inför dilemman, skiljer sig åt och avsaknaden av standardiseringen av lärarnas handlingsval har medfört att ingen- inte ens lärarna själva efterfrågar argumenten bakom valet av handlingsalternativ (Colnerud, 1995:172). Detta leder knappast till någon förbättring i avseendet att förtydliga att denna problematik finns. Lärare kämpar med uppkomna etiska dilemman just för att de inte vet hur de ska hantera dem (Orly, 2011).

Alltså måste lärare lyfta uppkomna dilemman för att lära sig vilka handlingsalternativ som brukar fungera eller inte, för det är inte ofta lärare kan se tydliga handlingsalternativ till de dilemman de möter menar Tirri (Tirri, 1999). Dessutom menar Orly vidare att om vi inte lyfter problematiken finns det en risk att lärare döljer att dilemman uppstått av rädsla för att ha agerat fel (Orly, 2011).

I artikeln "Rädsla för risker får lärare att skipa viss undervisning" beskrivs det hur lärare känner press och stress i vissa skolsituationer och att de arbetar dubbelt med dokumentation för att inte bli anmälda om de skulle ha agerat "fel" (www.skolvarlden.se, 2013). När kraven är stora och skolan är så pass föränderlig som den är, är det viktigt att ha en gemensam yrkeskodex. De professionsetiska principerna inom läraryrket ska således fungera som stöd för den enskilda läraren och för lärarkåren som kollektiv (Irisdotter, 2009:19) när det uppstår problem och dilemman.

Barnens rättigheter i samhället

Den 20 november 1989 antogs FN:s barnkonvention. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar om barnets medborgerliga, politiska, sociala och kulturella rättigheter. Denna gäller inte som svensk lag, men är en ratificering som innebär att vi har förbundit oss att se till att vår svenska lag är i överensstämmelse med konventionen (UD, 2006). Thelander beskriver i sin artikel, att vi i våra resonemang och i barnkonventionen utgår från "barnets ålder och mognad" (Thelander, 2004:65). Vidare menar Elvstrand att detta tillägg i barnkonventionen är problematiskt i förhållande till skolans uppdrag, där elevinflytande framhålls som något som skall genomsyra hela skolverksamheten (Elvstrand, 2004). Dessutom tillägger hon att ett vanligt motiv att inte låta elever få sin röst hörd, är att hänvisa till att de inte vet sitt eget bästa, vilket kan få konsekvensen att vi skapar ett synsätt om att barn är inkompetenta (Elvstrand, 2004:55). Thelander påpekar också att vid motsättningar mellan barn och vuxna är det oftast den vuxnas intresse som gagnas (Thelander, 2004:60). Detta kan tänkas höra ihop med det faktum att lärare förhåller sig till generella normer snarare än faktiska dokument i sina ageranden (Tirri, 1999) och att lärares känsla av otillräcklig kunskap inom området konflikthantering, gör att lärarna inte själva ens reflekterar över sina handlingsval (Orly, 1999).

4. Teoretiskt perspektiv

Det finns en uppsjö av etiska teorier att förhålla sig till. Fjällström tar upp fem etiska teorier: organisationsetik, verksamhetsetik, omsorgsetik, kollektiv etik och personlig etik (Fjällström, 2006). Dessa kan vara intressanta om en undersökning om skolans verksamhet skall göras, men i mitt fall där lärarnas resonemang är det viktiga, väljer jag istället att förhålla mig till de fem etiska teorierna som Irisdotter för fram: pliktetik, konsekvensetik, dygdetik, situationsetik och kommunikationsetik (Irisdotter, 2009).

4.1 Etik, moral och värdegrund

Etik och Moral

Ordet etik kommer från grekiskans *ethos* eller *ethika* som betyder sed eller vana och ordet moral kommer från latinets *mos* och betyder sed (www.ne.se). Etiken står för reflektion över det moraliska handlandet och de moraliska ställningstagandena dvs. teorin, medan moralen betecknar själva handlandet dvs. praktiken (Collste, 2010:20). På liknande sätt förklarar Thelander det som skillnaden mellan sidorna på samma mynt. Hon förklarar att moralen handlar om vår inneboende känsla av vad som är gott och ont i vårt handlande och i våra relationer med andra människor, medan etiken är vårt medvetna reflekterande om vad som är rätt och fel (Thelander, 2004). Då dessa två begrepp ligger nära varandra i betydelse men trots detta finns skillnader mellan dem. Även om de skiljer sig, så särskiljer vi dem sällan i vardagskontext. I denna studie kommer jag dock särskilja dem, då jag likt Jenny Gren, anser att moralen avser individens handlingar och att etiken är reflektionen över handlingarna (Gren, 2007). Jag kommer i denna studie främst lägga fokus på etik begreppet då lärarnas resonemang är det centrala, snarare än deras fysiska handlingar.

Dilemman

Dilemman är ”motsättningar som i egentlig mening inte går att lösa, men som hela tiden pockar på ställningstaganden” (Nilholm, 2007:61) och de uppstår när ”three types of moral claims cannot be met at the same time” (Tirri, 1999:33). I dagens samhälle finns en stor osäkerhet hos lärare om hur de skall agera och tackla skolrelaterade problem och dilemman. Orly beskriver att ett dilemma är ”An inner conversation with two or more available positions” (Orly, 2011:649).

Haug menar istället att när samma åtgärd på ett problem verkar i både positiv och negativ bemärkelse uppstår ett dilemma. För att då nå nya kunskaper, insikter och handlingsalternativ krävs det att en omfattande och kontinuerlig diskussion och dialog om dessa frågor erhålls (Haug, 1998). Nilholm är inne på samma spår och fastslår, att dilemman är centrala för vårt sociala liv och vårt tänkande (Nilholm, 2007).

Värdegrund

Värden handlar om sådant som vi tycker är gott, rätt eller eftersträvansvärt (Thornberg, 2004). Dessa värden är personligt influerade och varierar i fråga beroende på vem vi talar med. Vad som är rätt enligt någon kan vara det rakt motsatta för en annan. Begreppet värdegrund definieras enligt Nationalencyklopedin som ”De grundläggande värderingar som formar en individs normer och handlingar; samlingsbegrepp för frågor om moral, etik, relationer, demokrati och livsåskådning” (www.ne.se). Det är denna definition jag kommer att syfta till när jag vidare i studien påtalar den. Jag vill dock framhålla att denna definition inte alltid är given, utan är en term som ligger i periferin och ”handlar snarare om önskemål eller beskrivningar eller normativa uttalanden än om beskrivningar om faktiska förhållanden” som Thornberg beskriver i sin artikel värdepedagogik (Thornberg, 2004:101).

4.2 Etiska teorier

I studien kommer de diskussioner och resonemang som lärarna för om olika dilemman i ämnet idrott och hälsa analyseras med hjälp av de etiska teorier som presenteras nedan.

4.2.1 Pliktetik

I den pliktetiska tankefiguren är verklighetsuppfattningen av största relevans. Det var den tyske filosofen Immanuel Kant som under 1700-talet hade ett stort inflytande i denna etik (Collste, 2010). Han frågade sig om vad vi egentligen vet om den fysiska världen omkring oss och kom fram till slutsatsen att människor uppfattar sin omgivning efter sitt förnuft (Irisdotter, 2009). Kant kan ses som en del av upplysningstiden. Han förespråkade att människan skall få handla i frihet, men i samhället fanns hinder för detta. På så vis kan man alltså sammanfatta Kants läror som att de leder till fritt tänkande, fast inte fritt handlande (www.filosof.se). Förnuftet har genom Kant blivit ett grundbegrepp inom denna etik.

Förnuftet ligger till grund för den plikt vi människor sedan använder oss av i våra beslut och i vårt agerande.

För att kunna handla rätt ställs så två krav: Antingen följer personen en regel, en plikt, som hon har för att komma fram till det rätta handlandet, eller så väljer man en universell väg dvs. en regel eller plikt som gäller i alla relevanta situationer (Gren, 2007). I det senare fallet brukar vi tala om förpliktelser och maximer, det vi i vardagligare ton kallar för klokhetsregler (Irisdotter, 2009). En sådan klokhetsregel, som kanske rentav är den vanligaste av dem alla, är den vi kallar för den gyllene regeln. Denna regel handlar om att vi skall vi handla efter den maxim genom vilken vi vill upphöja till allmän lag (Collste, 2010, Irisdotter, 2009 m.fl.) dvs. vi skall behandla andra såsom vi själva skulle vilja bli behandlade. I denna etik agerar vi således utifrån vår inre lag och vår goda vilja, vårt förnuft som Kant beskriver det.

4.2.2 Konsekvensetik

Denna etik har flera namn; konsekvensetik, nyttoetik eller utilitarism. Jag har för att minska förvirringen valt att kalla denna för konsekvensetik, men vill ändå påvisa att dessa är olika benämningar på samma sak. Målet i denna etik är en värld med maximal lycka för största möjliga antal. Handlingar som ökar lyckan för största möjliga antalet människor är här det rätta. Även om några få får lyckan minskad är det antalet som avgör vad som är det rätta (Collste, 2010). Denna etik bygger alltså på frågan om vilket handlingsalternativ i en situation som leder till störst lycka för så många som möjligt (Gren, 2007). I denna etik utgår vi, i motsats till pliktetiken, från handlingens konsekvenser när vi avgör om en handling är god (Irisdotter, 2009). För att nå den största lyckan, kan man utgå från handlingsregler för att komma fram till rätt handlande. Regler som är baserade på gemensamma erfarenheter om vad som brukar leda till störst lycka för största antal. Denna regelutilitarism ger motiv till regeln genom den påvisade nytta som regeln vanligtvis brukar medföra (Irisdotter, 2009).

4.2.3 Dygdetik

Dygder är något som är eftersträvansvärt och som på så vis är viktigt att anstränga sig för att förvärva (Gren, 2007). I denna etik handlar det om att eftersträva ”det goda” och när det talas om att eftersträva det goda, så är det då dygd som menas. Dygdetiken ger inga klara anvisningar för hur vi skall gå tillväga om vi ställs inför olika situationer.

Dygd förstås istället som stabila handlingspositioner (www.ne.se) som vi människor förvärvar genom livet. Det är alltså inget vi föds med (Irisdotter, 2009:26). Aristoteles menar med sin verklighetsuppfattning att människor kan utveckla dygder som t.ex. mod genom att handla modigt. Det är inget som är medfött men som, då människan utvecklat denna dygd kan bli en del av vår personlighet (Irisdotter, 2009). Inom dygdetiken beskrivs den gyllene medelvägen där mod är i mitten och det eftersträvansvärda, men att det finns två diken att falla i, antingen att vi blir övermodiga eller fega (Irisdotter, 2009:27). Under antiken användes begreppet hybris och handlade om hur människan ifrågasatte världsordningen (www.ne.se). Om människan försökte göra sig till gudarnas jämnlige begick denne hybris och skulle straffas, denne handlar övermodigt och över sitt förstånd. Så igenkännande, avkännande och övervägande är här avgörande för att handla dygdetiskt och för att minimera risken att falla i dessa diken.

4.2.4. Situationsetik

I denna etik utgår vi från att varje etiskt dilemma är så unikt att det inte på förhand går att ställa upp handlingsregler. Det är i situationen som personen, med hjälp av frihet och ansvar handlar rätt (Gren, 2007). Frihet och ansvar förutsätter här varandra och öppnar för valet, ett val som kräver ömsesidighet dvs. att personen som står inför valet kan tänka sig in i den andres situation när de möts (Irisdotter, 2009). Denna etik kan vi knyta an till existentialismen där Sartre som stort namn, betonar att människan är fri i sina val och därför alltid är ansvarig för sina beslut och sin livsbana. Människan är en aktiv skapare av sitt eget livsprojekt, sin egen moral och sin egen mening med livet (www.filosof.se). Denna etik utgår från att ingen situation är så den andra lik och därav kan vi på förhand inte ställa upp handlingsalternativ på hur vi bör agera.

4.2.5. Kommunikationsetik

Handlar om att vi förstår världen på olika sätt, därför bör vi diskutera kring händelser vi stöter på för att tillsammans försöka komma till insikt i dilemmat. Det etiskt rätta står därför inte att finna i var och en av oss, utan i vårt möte med varandra (Irisdotter, 2009). Genom denna kommunikation följer respekt. ”Alla i Sverige har genom lagen om yttrandefrihet rätt, att utan censur uttrycka åsikter, tankar och idéer i tal, skrift eller tryck” (UD 2006:38, Artikel 13, FN 2012:15, Artikel 19 m.fl.).

Tillsammans måste vi lära att respektera och tolerera olikhet, men även omvärdera egna föreställningar och ståndpunkter, för att i dialog komma fram till ett beslut om vilket handlingsalternativ som är det rätta i sammanhanget. Alltså är kommunikationen det enda sättet att veta hur vi ska handla (Irisdotter, 2009).

Sammanfattningsvis kan vi se att pliktetiken handlar om att följa regler och normer. Konsekvensetiken handlar om att göra så många som möjligt nöjda. Dygdetiken handlar om att förvärva eftersträvansvärda dygder för att göra gott och hitta ”den gyllene medelvägen”. Situationsetiken beskriver att alla situationer är unika och därav kan inte handlingsalternativ ställas upp på förhand, och slutligen handlar kommunikationsetiken om att det rätta handlandet inte finns att hitta på egen hand utan i vår kommunikation med varandra.

5. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att problematisera och diskutera lärares ställningstaganden utifrån olika dilemman som kan uppstå i ämnet idrott och hälsa.

Frågeställningarna som ligger till grund för studien är:

- Vilka resonemang framträder när idrottslärare ställs inför olika etiska dilemman i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka etiska utgångspunkter framträder och kan identifieras när idrottslärare tar ställning och gör val utifrån olika dilemman i ämnet idrott och hälsa?

6. Metod

Inför studien ställde jag upp tre dilemman att undersöka. De tre dilemnana skiljde sig åt då det första handlade om simundervisning, det andra om utsatthet och det tredje om elevs sekretess och lärarprofessionens gräns.

6.1 Val av metod

För att få svar på mina frågeställningar har jag valt intervjuer som datainsamlingsmetod. Genom att göra intervjuer med lärare som undervisar idrott och hälsa, är mitt syfte att göra en kvalitativ studie.

Genom en kvalitativ studie vill jag mer djupgående följa lärarnas tankar när de resonerar sig fram till vilket handlingsalternativ de skulle välja och varför, när de hypotetiskt ställs inför olika dilemman. För att avgränsa och specificera intervjun har jag på förhand skapat en mall med föruppställda handlingsalternativ (se bilaga 1).

För att samla in materialet tänker jag även, med respondenternas godkännanden, göra en ljudupptagning som sedan transkriberas. Detta görs för att lättare kunna återkoppla till det som sagts och för att minimera risken att viktig information frångås. Holme och Solvang (1997) anser att inspelningar kan ses som en förutsättning för att studier kan komma att bli en kvalitativ forskning. De menar att fördelen med att spela in intervjuer är att fokus kan riktas mot respondenten och inte anteckningsblocket” (Holme & Solvang, 1997). Vid mitt val att göra en ljudupptagning förde jag samma resonemang.

För att det skall bli en kvalitativ studie har jag valt att begränsa antalet intervjuer och istället ökat tiden för intervjuerna. Jag valde således att intervjua fem lärare, i ämnet idrott och hälsa under en intervju om en timme. Då jag valt ut tre dilemman för lärarna att diskutera ansåg jag att en timme var en rimlig tid att ha till förfogande då detta avser ca.20minuter/dilemma. Under denna tid anser jag att läraren hinner läsa igenom dilemman och resonera lite kort om de olika föruppställda handlingsalternativen. Detta för att sedan försöka komma fram till någon slutsats för hur deras agerande skulle bli om de hypotetiskt skulle ställas inför situationen.

6.2 Urval och bortfall

För att begränsa studien har jag gjort ett så kallat bekvämlighetsurval. Detta då jag valt att begränsa mig till intervjuer av lärare verksamma i grundskolan. Detta av två anledningar: För det första tänkte jag att det skulle bli lättare med hjälp av samordnaren i kommunen att hitta intervjupersoner som kunde ställa upp på en intervju inom tidsramen för mitt arbete. Samt att jag hoppades på att mina tidigare handledare kunde ta emot mig. För det andra är min egen studieinriktning fokuserad på årskurs 6-9, vilket gjorde valet av att begränsa studien till grundskolan och ej gymnasiet till ett givet val. Dessvärre var det svårare än jag trott att få tag i intervjupersoner för min studie, så jag började ta kontakt med idrottslärare på egen hand. Ytterligare ett bekvämlighetsurval fick göras. För att få tag i idrottslärare som kunde ställa upp på en intervju fick jag lov att utöka mitt område.

Från att enbart omfatta Huddinge kommun (där min samordnare är kontaktperson) till att omfatta hela Stockholms kommun och även en lärare från Uppsala. Fyra lärare intervjuades för studien. Intervjuperson A är idrottslärare på en F-9 skola i en närförort till Stockholm, Lärare B är idrottslärare på en F-9skola i centrala Uppsala, Lärare C är idrottslärare på en 4-9 skola i en ytterregion till Stockholm och lärare D är idrottslärare på en F-9 skola i Huddinge kommun. Jag hade från början fem lärare som intervjuades, men på grund av den snäva tidsramen valdes en lärare bort ur studien. Principen för bortfallet var ”sist in – först ut”.

6.3 Genomförande och databearbetning

Innan intervjuer genomfördes och arbetet påbörjats utformades en forsknings PM där beskrivning av problemområdet, syfte & frågeställningar, tidigare forskning och vald metod med tillhörande begreppsgenomgång, dilemma beskrivningar etc. fanns med. Därefter upprättades en kontakt med samordnaren i kommunen för att få hjälp med att finna relevanta intervjupersoner för studien. Med relevant menat, lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa i grundskolan och som hade möjlighet att ta emot mig för en intervju inom den tidsram jag ställt upp i tidsplanen för arbetet.

I väntan på svar från samordnaren i kommunen om vilka lärare som kunde ställa upp för intervju, skapades de tre dilemman som skulle ligga som grund för intervjun (se bilaga 1). Dessa dilemman skapades ur verklighetstroga scenarion. Detta då de berör sådant som ligger i en idrott och hälsa lärares yrkesvardag och samhället, exempelvis: Undervisningsinnehåll, föräldrakontakt, mobbning, sociala medier och tystnadsplikt. Dilemmana är även utformade utifrån situationer jag minns från min tid ute på VFU. Till de tre dilemmana skapades sedan tre handlingsalternativ. Dels för att intervjun skulle hålla en nivå av likartat innehåll, samt för att rama in intervjun med en röd tråd. Utöver de föruppställda handlingsalternativen fanns även utrymme för läraren att komma med ett eget förslag eller utsaga om hur hen skulle agerat. Samtliga dilemman är skapade just för att dra handlingarna i olika riktningar och för att nå ett mer mångfacetterat dilemma och på så vis öka chansen att få ett resultat på hur handlingen i dilemmana kan skilja sig.

En bit in i skrivprocessen mailade samordnaren i kommunen mig och talade om att det var svårt att hitta intervjupersoner. Jag började då på egen hand kontakta idrottslärare och till slut fann vi med gemensamma ansträngningar 5st idrottslärare som kunde ställa upp på intervjuer inom tidsramen. Följaktligen utfördes sedan intervjuerna under två veckor.

Innan intervjun frågade jag var vi skulle sitta. Plats för utförandet fick läraren som skulle intervjuas bestämma, även om jag bad om ett tyst, eller ett någorlunda tyst ställe då jag förde fram att jag gärna spelade in intervjun. Samtliga lärare gav sitt godkännande att bli inspelade. Innan jag startade inspelningen och intervjun berättade jag om de forskningsetiska aspekterna (se rubrik 6.3).

Intervjun gick till på följande vis:

1. Jag läste upp dilemma 1 för läraren. Därefter fick hen tala om vad den spontant tänkte när hen hörde dilemman. Frågor som: har du varit med om liknande situation? Tror du detta är en vanlig förekomst? Var i dilemman ligger problemet etc. ställdes. Genom att ställa de allmänna frågorna och låta läraren resonera fritt ville jag se hur hen såg på dilemman. Vilka perspektiv som läraren såg dilemman ur samt hur läraren resonerade kring frågan var fokus borde riktas och vad som var problematiskt i dilemman.
2. Efter detta visades ett handlingsalternativ åt gången. Detta för att få ett utförligt svar om samtliga alternativ och för att inte styra intervjupersonen åt något håll.
3. Efter att ha gått igenom dilemman och handlingsalternativen, ett åt gången, frågade jag efter en sammanfattning av lärarens tankar och sedan om det var något ytterligare läraren ville säga innan vi gick över till nästa dilemma.
4. Sedan gjorde vi detsamma med de andra dilemman.

Efter att alla intervjuer var utförda började arbetet med transkriptionerna. En timmes intervju tog ca 4-5 timmar att transkribera. På grund av tidsbrist och dålig uppskattning om hur många intervjuer som var rimligt att hinna med inom tidsramen för arbetet var övermäktigheten med 5st intervjuer ett faktum. En intervju fick därför komma att bli ett bortfall, som lämnats utanför denna studie. Här fick principen ”sist in, först ut” bli den princip som avgjorde vilken intervju som skulle avfärdas. Denna princip valde jag för att bibehålla reabiliteten och validiteten genom att jag inte skulle mixtra med några resultat, som annars skulle vara möjligt, om jag personligen valde ut de intervjuer som gav mest för studien eller som jag personligen ansåg bäst.

6.4 Forskningsetiska aspekter

Vid samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning gäller fyra forskningsetiska krav. De fyra kraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990)

I min studie har jag följaktligen förhållit mig till de fyra huvudkraven på följande sätt:

Informationskravet

Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiften syfte (Vetenskapsrådet, 1990).

Innan genomförandet av intervjuerna beskrevs syftet med studien. Vad som skulle göras och hur detta skulle gå till. Först via mail, för att lärarna skulle veta vad de sa ja till när de godkände att bli intervjuade, sedan vid intervjutillfället.

Samtyckeskravet

Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 1990).

Alla medverkande lärare informerades innan intervjun startade att de när som helst kunde avbryta sin medverkan.

Konfidentialitetskravet

Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av de (Vetenskapsrådet, 1990).

Alla inblandade lärare avidentifieras dvs. är anonyma på så vis att inga namn nämns i studien. Dessutom informerades både de intervjuade lärarna och skollädaingen, att skolorna avidentifierades likaså detta för att inte kunna kollas upp av utomstående.

Nyttjandekravet

Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 1990).

Informationen kommer endast användas av mig och i denna uppgift. Intervjuerna har samlats in för forskningsändamål och endast för denna studie. Denna information kommer ej spridas vidare och används heller inte för kommersiella eller andra syften.

(Vetenskapsrådet, 1990:7–14)

6.5 Tillförlitlighetsfrågor

Reliabilitet och validitet är begrepp som berör tillförlitligheten i en studie och avser värdet av relevans av insamlad data (Burell & Kylèn, 2003). Reliabiliteten handlar om att undersökningen ska kunna göras om av andra forskare som då skall kunna komma fram till samma, eller liknande resultat. Det handlar om att kunna lita på sina data (Hartman, 2003). Genom att spela in mina intervjuer riskerar jag inte att förlora någon viktig information som tagits upp, vilket annars kan hända om endast anteckningar förs (Holme & Solvang, 1997). Dessutom präglas vi människor av ett konstant värderande. Tar vi då endast anteckningar prioriterar vi vilken information som är viktig, men i reella fall kan det vi prioriterat bort som oviktigt egentligen vara det viktigaste av allt. Därför väljer jag att spela in intervjuerna och sedan transkribera dem för att öka reliabiliteten. Alla lärare i studien fick även samma tid på sig att resonera kring dilemmana och platsen för samtliga intervjuer var lärarrummen på respektive skola.

När vi istället talar om validitet menas det att forskningsmaterialet ska vara relevant för problemställningen, både när det gäller avgränsning och djup (Hartman, 2003).

För att studien ska hålla ett lagom djup dvs. inte falla ifrån ”den röda tråden” användes en intervjuguide med föruppställda dilemman. Genom att avgränsa antalet intervjuer vill jag även öka validiteten för att göra en kvalitativ studie dvs. att göra få intervjuer mer djupgående, istället för att göra en kvantitativ studie där antalet intervjuer ökas och innehållet endast skrapar på ytan.

Att få dilemmana redovisade framför sig är ett privilegium. Genom att belysa detta vill jag problematisera tillförlitligheten i denna studie. Lärarna i denna studie ges tid att tänka efter och komma fram till hur de tror de skulle agerat, men i verkligheten, när de inte har samma tid att tänka efter skulle kanske situationen och deras handlande sett helt annorlunda ut.

7. Resultat och analys

Resultaten i studien kommer att presenteras på följande sätt: Dilemma ett presenteras först och sedan följer de olika lärarnas resonemang kring det. Lärarna skiljs åt via bokstav, lärare A, B, C och D. Därefter följer en kort analys över lärarnas resonemang för dilemmat. Vidare följer dilemma två och tre med samma upplägg.

7.1 Dilemma 1: Simundervisning

En flicka kommer från Mellanöstern. Flickan har varit med på simundervisningen tillsammans med de andra eleverna under hela hennes skolgång. Flickan har nu börjat på högstadiet och pappan kräver nu (i ett mail till dig som idrottslärare och även mentor för klassen) att flickan inte skall behöva vistas tillsammans med män, elever likväl som lärare i simhallen. Flickan själv vill helst behandlas som de andra, men pappan är mycket bestämd.

7.1.1 Lärares resonemang om dilemman vid simundervisning

Lärare A om dilemma 1

Detta är något som idrottslärare kan råka ut för. Personligen har lärare A inte varit med om detta, men har diskuterat liknande fall under sin VFU-period under utbildningen till lärare. Dock kommer hen inte ihåg mer noggrant hur diskussionen löpte.

Jag har inte varit med om det nu, men tidigare. Det var i ett invandartätt område där föräldrar till elever inte ville släppa dom till simhallen med pojkar... Det är nog vanligt i vissa områden, men inte alla.

Mångkulturella och invandartäta områden är nog mer drabbade av denna problematik tror lärare A. Den stora problematiken som skapar dilemman är att komma på en lösning som passar alla parter. *Bli en persons behov tillgodosedda blir någon annans behov mindre.* Att försöka väga jämt är den stora problematiken i dilemman och är den problematik som ofta genomsyrar skolan som helhet anser lärare A.

Den spontana tanken i dilemman, som gör det hela svårt, är även åldern på eleven.

Jag tänkte mer spontant att eftersom eleven är minderårig, då har föräldrarna första anspråk. Är pappan bestämd så har jag som lärare inte så mycket att säga till om annat än att informera, samtidigt skall man se till flickans bästa och hennes åsikter.

Den spontana första tanken lärare A hade innan handlingsalternativen visades var att ha ett samtal med pappan och flickan tillsammans, så att pappan också får höra vad flickan har att säga om situationen.

Troligtvis kan pappan förstå när läraren berättar vad för lösningar som skolan kan erbjuda och flickan sagt sitt, då kan man komma fram till den bästa lösningen för alla... Men skulle det fortfarande inte gå att nå fram till pappan, så får man respektera det han säger och då måste jag sätta ett F.

Involvera rektorn på skolan skulle lärare A endast göra om hen visste att rektorn var kunnig inom området, men det är inte alltid givet *Det finns rektorer som inte ger någon vägledning som man vill ha, så jag skulle väga mycket på det där om att gå till rektorn eller inte*. Med kunnig menar då lärare A, att rektorn själv är utbildad idrottslärare eller har varit med om denna problematik tidigare. Rektorns bakgrund menar lärare A är viktig, för utan den är det osäkert om rektorn skulle involveras. Det går oftast att lösa med föräldrarna själv om man har god kontakt.

Att maila pappan till flickan och informera att det inte är möjligt att separera flickan från övriga klassen, ur olika aspekter, skulle lärare A endast göra om skolan inte kunde erbjuda någon annan lösning t.ex. om skolan inte kunde ordna att flickan gick endast med tjejer till simhallen. Vidare menar hen att man ändå oftast delar upp klassen när man åker till simhallen. *Jag tänker att det ändå är sällan som en idrottslärare åker med 24 elever, så då kan man lika gärna dela upp eleverna i en kill- och tjejgrupp*. I frågan om lärare A ser något genusperspektiv i frågan så får jag svaret nej. *Syftet har inget med genus att göra, de skall nå sina mål och det individuellt* säger hen och hänvisar till läroplanen. Sedan hur det skall visas är en annan fråga.

Eleven är i simhallen för att nå målen, sedan hur eller med vilka denna kunskap visas spelar mindre roll. Det är också viktigt att vara med sina kompisar, men i högre åldrar kan de tänka att det är lektion och inte skoj.

Lärare A menar således att genus inte spelar roll i detta fall och eleverna skadas inte av en uppdelning. Eleverna skulle nog inte tänka: *Jag är bara med pojkar, för det är de i omklädningsrummet i alla fall* menar hen.

Även om lärare A:s spontana tanke kring dilemmat var att samtala med pappan och flickan så säger hen att ett möte med de tre och rektor skulle vara en sista utväg. Om en lösning att killar och tjejer går separat inte kunde ordnas, eller om pappan höll hårt på sin sak. Då tar man till ett möte där även rektor är med och hänvisar till att det ändå är rektorn som har huvudansvaret av planering och undervisning i skolan.

Lärare B om dilemma 1

Ett hett ämne kan man ju säga inleder lärare B. Inget hen stött på själv men som diskuterats med kollegor. Diskussion om att man i detta fall borde separera killar och tjejer under simundervisningen och att hela simhallen kan stängas vissa tider så inga män kommer in över huvud taget. Att ordna så flickor går separat är det bästa alternativet och finns det fler närliggande skolor som har samma problem med flickor, och trycker på invandrarbakgrund, så kan man samla alla för att lättare hitta lösningen på problematiken rent organisatoriskt påstår lärare B.

Det som gör situationen svår är att flickan vill bli behandlad som de andra, vilket hon blivit tills nu när hon börjar högstadiet och pappan sätter sig emot undervisningsplanen. Vid frågan om lärare B är inne på pappan VS. Flickans röst, får jag svaret att det är precis vad som menas. *Det är pappan som bestämmer över henne eftersom hon inte är myndig*. Dilemmat uppstår när skolans lagar om simkunnighet kommer i kläm.

Hon går i svensk skola och hon måste simma för att få ett betyg, så det här måste skolan ordna... han går emot svensk sed... det gäller att acceptera att det är så det går till under simundervisningen.

Åldern spelar även roll och för flickan är det inget konstigt, utan det är pappan som gör dilemmat till ett dilemma menar lärare B. *När det är pappan som kräver ändringar i undervisningen fast flickan själv vill behandlad som de andra, är det lätt att man som lärare sätter sig emot pappan menar hen*.

Att involvera rektorn ser lärare B som viktigt och menar att det är rektorn som skall vägleda och ta beslut om man själv inte kan. *Rektorn är en bra början*. Även om lärare B skulle försöka komma på en egen lösning, så skulle ett "okej" från rektorn vilja erhållas så att det till viss del blir dennes ansvar. En hierarki mellan lärare och rektor tas upp. Genom att få ett okej kan läraren som utsätts för det här dilemmat hänvisa tillbaka upp till rektorn. På så vis håller läraren sin egen rygg fri om vidare problem skulle uppstå *Då är det rektorn som får det på sitt bord och så även ansvar för konsekvenserna om pappan tycker att skolan agerat fel*. Lärare B tycker separation av flickan fungerar. *Det är en kostnads fråga och tidsfråga, men möjlig att lösa*.

Därför skulle läraren tycka att det vore lägligt att maila och, tillskillnad från att skriva att det är omöjligt att separera, informera pappan om att situationen går att lösa. Pappan får sedan acceptera de lösningar skolan kommer med och agera jämsides med svensk sed. I skolan lärare B arbetar har idrottslärare med okej från rektor även löst problematiken på så sätt att föräldrarna kan ta på sig ansvaret, intyga och skriva under att eleven kan simma.

Dom hade det på skolan innan jag började, att föräldrarna kan ta på sig och skriva under att eleven kan simma och så är det då godkänt på den här skolan. Så jag personligen behöver inte se att eleven kan simma.

Det bästa alternativet tycker lärare B ändå är att ha ett samtal med alla berörda (flickan, pappan & rektor) för att höra allas åsikter och diskutera fram den bästa lösningen för alla inblandade. Innan mötet vill lärare B ha ett möte, enskilt med rektor, för att prata ihop sig *så att vi kommer eniga, annars finns det risk att skolan krockar med sig själv*. Det är viktigt att lyssna på pappan och kanske har han ett eget förslag, men också på flickan. *Får flickan säga sitt kanske pappan kan tänka om*. Att ha ett möte med de berörda plus rektor tycker lärare B är det bästa alternativet *för det står i läroplanen, men när det dyker upp problem står det inte klart och tydligt vad man ska göra*. Då är rektorn till hjälp och det blir rektorns ansvar. Går det inte att lösa, att pappan inte förstår, så blir flickan underkänd. Flickan får ett F sedan får man se vad pappan säger om det säger lärare B. Vidare menar lärare B att det skulle vara synd om det blev ett F.

Flickan kanske är duktig i idrott men får inget betyg bara för hon kommer från en annan religion. Men kan pappan inte inse följderna så kan vi inte göra mer och då får hon ett F.

Lärare C om dilemma 1

Lärare C har personligen inte varit med om detta scenario men refererar till skolan hen haft VFU på. Där hade skolan köpt in speciella dräkter s.k. Burkinis så att alla skulle kunna vara med. Dessutom var rektorn med på samtliga möten, föräldramöten etc. och talade om varför simundervisningen var viktig. Själv tycker lärare C att man skall lägga fram verkligheten för föräldrarna *det skulle vara hemskt att sitta på en brygga och se sin lillebror drunkna för att man själv inte kunde agera*, mer avskräckande. Samtidigt lyfter lärare C att det finns en läroplan att följa.

Jag begår tjänstefel om jag accepterar pappans resonemang som jag inte tycker håller när man kan lösa det. Det står i läroplanen vad eleverna skall kunna för att få ett E, sedan hur bra eller när de utför rörelserna är en annan femma.

En diskussion med pappan är nödvändig och lärare C menar att det är skolans plikt att lösa detta. *Vi har skolplikt i Sverige och att det är skolans ansvar att lösa detta. Det går att lösa, dessutom måste flickan behandlas lika.* Dräkterna, burkinis är ett alternativ, en kvinnlig lärare kan tillfälligt tas in och kontrollera eller så kan skolor samarbeta och gå till simhallen de tider det bara är tillåtet för kvinnor att vistas där. Problematiken i dilemmat anser lärare C är att *man blandar ihop religiösa hinder med sådant som är livsviktigt här.* Samtidigt som det finns en läroplan att följa fortsätter lärare C. *Hade det inte stått något om simundervisningen i läroplanen hade jag rivit pappret, men det gör det och därför ska det lösas.* Att involvera rektorn är inget måste här men lärare C menar att man ändå kan lägga fram förslag om hur problemet skulle kunna lösas. Man ringer hemmet och informerar så att pappan känner sig delaktig i barnets utveckling och skolgång. Resonemanget kring att flickan nu blivit tonåring och därför inte ska vistas med män läggs åtsidan. Sedan kan rektor och lärare ta tillfälligen som föräldramöten i akt att informera om simundervisningens betydelse. Lärare C tror inte att rektor skulle backa, för att de vet att simundervisningen är viktig.

Lärare C skulle inte maila pappan och säga att det är omöjligt, för hen menar att möjligt.

Det är möjligt för skolan att hitta en lösning... Det är inte skolan med ekonomi, tid etc. som är problemet utan indirekt är det religionen. Skolans uppgift är att se om eleven kan simma och det finns det lösningar på. Vid provtillfället kan exempelvis en annan kvinnlig lärare verifiera kunskaperna åt mig, men denne skall ha en likvärdig utbildning och det ska jag kunna lita på att den personen har. För det är rektor som bestämmer vem och när det skall ske. Själva undervisningen dvs. hur eleven lär sig är hemmets uppgift.

Lärare C har dock svårt att se skolan skjuta till pengar för att föräldrar skall ha råd att gå med deras barn till simhallen utanför skoltid, men vet samtidigt att skolor som har stora problem, faktiskt kan få mer pengar från kommunen för att hjälpa familjerna. Sen får skolan stå för en ny återkoppling eller ett nytt simprov.

En diskussion är det bästa handlingsalternativet, maila eller ringa blir inte personligt och därför inte lika bra menar lärare C.

Skolan måste få pengar för att lösa detta, för det är skolplikt. Efter att lagt fram lösningar kommer pappan acceptera.

Ofta i de här områdena så bryr sig inte föräldrarna så mycket om hur vi löser saker, utan litar på att vi gör det. Accepterar inte pappan så förstår han inte lagen och då är det en annan instans vi måste vända oss till. Där går mitt ansvar, där måste jag släppa för jag kan inte tvinga, utan bara lägga fram förslag med hjälp av rektor. Sedan får jag och rektor besluta och dokumentera betyget F med motivering varför eleven ej visat simkunnighet.

Detta menar lärare C skall göras för att kunna visa upp fakta om skolinspektionen kommer. Inte bara för att ha ryggen fri, utan för att vi gjort det. *jag går i alla fall hem, lägger mig i min säng och vet att jag gjort mitt.*

Lärare D om dilemma 1

Detta scenario har lärare D aldrig varit med om, men tror helt klart att denna problematik finns. Här lyfts en grannskola där de anordnat simning endast för tjejer, de tider simhallen är endast för tjej sim. *En indelning av killar och tjejer brukar göras när simprov utförs, men då kan jag inte lova, alltså det finns då inga garantier för att det inte finns andra män i simhallen* berättar lärare D. Vidare menar lärare D att hen inte är så insatt i problematiken och att under hens 18år i yrket har endast en elev burit slöja och det har aldrig uppstått några problem *det är ett inte problem för mig*. Spontant tänker lärare D att fokus bör vändas till både pappan och flickan. Ett samtal med flickan om vad hennes pappa sagt, men att det även finns möjligheter för henne att gå på tjejsimmet, samtidigt informera att hon givetvis får följa med som vanligt. Sedan skickas ett mail till pappan med information om vad lärare och elev talat om och vilka möjligheter skolan kan ordna för flickan.

Rektorn på skolan skulle lärare D inte involvera som steg ett utan ett informationsbrev om vilka lösningar som kunde erbjudas skulle mailas till pappan. *Inte som steg ett, men stötte jag på patrull där så kanske jag skulle prata med rektor men inte så länge jag kan lösa det själv*. Mail om att situationen går att lösa skrivs till föräldrarna. Går flickan på tjejsimmet är det inga män i hallen och en kvinnlig simlärare finns med som flickan kan visa sina kunskaper för. *I det här fallet eller om elever är sjuka får de ta sig till simhallen och få ett intyg de kan visa mig*. Lärare D anser så att hen själv behöver inte behöver verifiera att eleven kan simma.

Det som flickan missar av att inte gå på simundervisningen med de andra är annat vi kan stoppa in där såsom kunskap i motorik, bra då kan jag plocka in det i rörelsen också. Annars är det bara kan eller kan inte på sim delen... Att följa läroplanen och visa att man kan det som står där, sen vem eleven visar det för eller vilka eleven är i simhallen med är oviktigt.

Lärare D tror att situationen skulle lösa sig innan ett möte behövde anordnas. Men om flickan åkte till simhallen med de andra och pappan fick ett ramaskri, skulle nog ett möte mellan de tre vara en god ide och att sedan informera studierektorn om vad som hänt. Hade inte ekonomin att skicka eleverna till simhallen gått ihop hade lärare D åkt med dem själv under en håltimme och begärt en mindre summa av familjen *Mindre summor får man begära vid enstaka tillfällen.*

Det var den här problematiken som låg till grund för tjejsimningen som finns på skolan. Sedan har idrottslyftet bidragit, men då krävs det att det berör ett visst antal elever berättar lärare D. Slutligen säger lärare D *Jag är ingen mästare på religion, det viktigaste är att de visar att de kan, sen vem de genomför det med är en bisak.*

Sammanfattning

Vissa lärare i studien känner igen sig i dilemmat medan andra inte alls varit med om någon situation liknande det som dilemmat beskriver. Samtliga lärare är överens om att det finns olika metoder att ta till för att lösa problematiken t.ex. dela gruppen killar/tjejer eller åka iväg med eleverna när simhallen endast är öppen för kvinnor. Överlag ser lärarna detta dilemma som något som organisatoriskt borde gå att lösa utan några större hinder.

7.1.2 Analys av resonemang om dilemman vid simundervisning

I detta dilemma beskriver lärare A att det är viktigt att hitta den *bästa lösningen för alla* likaså tycker lärare B när *den bästa lösningen för alla inblandade* nämns. Resonemangen lärarna för kan vi, i dessa lägen, se är konsekvensetiska då strävan är att nå en maximal lycka för största antalet (Irisdotter, 2009, Collste, 2010 m.fl.). Lärare A och lärare B nämner även att rektor kan användas som resurs, så länge denne är kunnig inom sitt område och utbildad själv. Även detta tänker jag är ett konsekvensetiskt resonemang då denna etik handlar om att handlingsregler utifrån gemensamma erfarenheter kan ställas upp, för att komma fram till det rätta handlandet, vilket i denna etik innebär ”största lycka för största möjliga antal” (Irisdotter, 2009). När lärarna således går till rektor byts dessa erfarenheter tänker jag.

Att gå till rektorn för att få vägledning kan även ses ur ett kommunikationsetiskt perspektiv, där det etiskt rätta handlandet endast är möjligt att finna i kommunikation med varandra (Irisdotter, 2009). Ledordet i den kommunikationsetiken är diskussion och vi kan se att lärare C tydligt intar det kommunikationsetiska perspektivet när hen säger *en diskussion är det bästa handlingsalternativet* då syftet är att i ett möte hjälpas åt att finna en bra lösning till dilemman. Lärare C berättar att rektorn på skolan brukar närvara på samtliga föräldramöten, där rektorn lyfter hur viktig simundervisningen är i skolan. Genom att både lärare C som är idrottslärare och rektor hjälps åt för att nå ut med informationen till föräldrar, kan vi se att kommunikationsetiken får sin plats i skolsammanhanget. Ord som informera, samtala, diskutera och lyssna förekommer med jämna mellanrum och samtliga av dessa hör ihop med den kommunikationsetiska teorin.

Lärare A, B och C talar alla om ansvar och grannar på hur långt en lärares ansvar går. I dygdetiken talar man om "den gyllene medelvägen" dvs. en väg där det eftersträvansvärda är mod, men att det finns två diken att falla i, antingen att man blir feg eller övermodig (Irisdotter, 2009). Lärare A berättar att ett möte där pappan och flickan bör hållas men att rektor bör närvara då denne *har huvudansvaret av planering och undervisning i skolan*. Att lämna över ansvaret kan ses både som fegt, eller som nödvändigt för att inte riskera att hamna i övermod och ta tag i situationer som egentligen anses gå över den egna professionen. På samma sätt beskriver lärare B dilemman när hen berättar om att hålla sin rygg fri *Då är det rektorn som får det på sitt bord och så även ansvar för konsekvenserna om pappan tycker att skolan agerat fel*. Genom att sätta gränser kan risken minimeras att hamna i övermod, men denna gräns verkar vara individuell uppsatt och ej föruppställd utifrån lärarens profession. Det handlar om att agera för att förvärva sig de eftersträvansvärda dygderna som Gren talar om (Gren, 2007). Strävan efter dessa dygder tydliggörs när lärare C säger *Där går mitt ansvar, där måste jag släppa... jag går i alla fall hem, lägger mig i min säng och vet att jag gjort mitt*. Detta alltså utan att ha en föruppställd gräns, utan för att där känner lärare C att hen gjort allt i sin makt i saken.

Bara det faktum att vi har skolplikt i Sverige, vilket lärare C nämner, gör att vi kan se en pliktetik i dilemman. Detta kan ses som en inriktning av den universella vägen (Gren, 2007). Genom att skolan har, som lärare B talar om, lagar och regler i form av läroplaner, kursplaner och andra styrdokument, så är simundervisningen något som skolan har i ansvar att ordna för flickan i dilemman. Vidare menar lärare C att det är skolans ansvar att ordna detta dilemma, just för att det är skolans ansvar i och med de lagar som nämnts, men även för att vi i Sverige har skolplikt.

Lärare följer plikter dvs. regler för att komma fram till det rätta handlandet vilket gör lärarnas handlanden pliktetiska. En av lärarnas viktigaste uppgifter är, som lärare A säger, att se till att eleverna *når målen, sen hur eller med vilka är en annan sak*. Regler i läroplanen lutar lärare D sina resonemang på. Likaså lärare C, vilket blir tydligt när hen säger *Hade det inte sått något om simundervisningen i läroplanen, hade jag rivit pappret*. Pliktetiken ser vi även i lärarnas resonemang kring betygssättning av eleven i det hypotetiska scenariot att skolan inte kommer fram till en lösning på problemet.

Då måste jag sätta ett F menar lärare A, *flickan blir underkänd och får ett F* menar lärare B och *ej visad simkunnighet* förklarar lärare C att flickan blir tilldelad i betyg. I betygsfrågan kan vi därför se att pliktetiken dominerar i allra högsta grad då lärare agerar utifrån en uppsatt plikt vid bedömning (Irisdotter, 2009).

7.2 Dilemma 2: Kommentarer i idrottshallen

Du håller i en idrottslektion för årskurs 6, när du hör att en elev utbrister ”Jävla bög!” till en annan elev. Detta resulterar i att eleven springer ut ur idrottshallen gråtandes. Lektionen har precis börjat och alla elever har startat upp med att öva olika gymnastikmoment; fristående, räck, ringar etc. Du är ensam lärare i hallen.

7.2.1 Lärares resonemang om kommentarer i idrottshallen

Lärare A om dilemma 2

Under min tid har jag lärt mig att, om det händer något – blås av, och detta har jag upptäckt är det bästa sättet berättar lärare A. Den spontana reaktionen på dilemmat är att blåsa av och be klassen sitta ned, medan läraren springer efter den gråtande eleven. Sedan höra vad som hänt och försöka få med denne tillbaka till klassen. Vill eleven lugna sig i några minuter är det förståeligt menar lärare A. När läraren med- eller utan eleven kommer tillbaka till hallen så lyfts situationen för hela klassen då lärare A anser att alla kan dra lärdom av detta och att alla är beroende av varandra. Alla kommer undra vad som hänt. *Dom träffar varandra varje dag, som en liten familj, det är som om brorsan gråter då påverkas väl alla? Så tänker jag om klassen också.*

Detta lyfts i helklass både för att informera, lugna ner stämningen samt markera genom att sätta ner foten. Vid detta tillfälle ges ingen specifik information, utan en mer allmän. Sedan i efterhand tas situationen upp igen, den här gången på personlig nivå med de två inblandade enligt lärare A.

Sen tänker jag att det får ta 40min av lektionen om det behövs för i läroplanen står det väl att läraren har ansvar för demokrati och att jag ser alla elever plus att jag ansvarar för deras säkerhet och respekt såklart.

Den spontana reaktionen hos lärare A var att blåsa av, be alla sitta och sedan springa efter och försöka få med den gråtandes eleven in i hallen igen. När frågan om det går att lita på att eleverna sitter och väntar, får jag svaret att det gått än så länge. *Om det går beror på vilken idrottslärare, vad hen förmedlar och vilken auktoritet hen har samtidigt som situation och klass.* Vidare tror lärare A att det är långt ifrån alla lärare har denna auktoritet, eller snarare respekt hos eleverna och menar att man i de fallen får ta tag i klassen innan man springer iväg efter eleven som grät. Situationen kan bli oerhört svår, *man skulle behöva vara flera i hallen när något händer.* Ett alternativ är att ringa klassläraren och be denne komma ned, speciellt om man inte lyckas samla alla berättar lärare A.

Att utvisa eleven som sa den olämpliga kommentaren ser lärare A inget syfte med. Bakgrunden till det som hände måste redas ut genom diskussion innan action. Frekvensen av hur ofta eleven säger kommentarer likt denna är avgörande för hur handlandet blir. *Är det en engångsföreteelse och eleven blivit provocerad är det en sak, men stör eleven medvetet så får den sätta sig på bänken.* Att utvisa är inget alternativ, för ansvar ligger på läraren under hela lektionen. Ett alternativ är annars att ringa klassläraren och säga att en elev är klar för idag. Då får klassläraren hämta eleven och då lämnas både elev och ansvar över till den läraren så lektionen kan fortgå.

Att låta saken bero skulle inte Lärare A göra, dock skulle situationen tas upp både med helklassen och sedan på personlig nivå med de inblandade efter lektionen. När situationen diskuteras med de inblandade sker det sakligt utan värderingar. Läraren frågar eleverna *varför finns jag här? Det får dem att tänka efter, och det är viktigt.* Låter man saken bero infinner sig en dålig stämning, eleverna blir oroliga och stämningen blir dålig. Samtidigt måste foten sättas ned säger lärare A och drar en parallell.

Det är som en fotbollsmatch och två lag möts, kanske dålig jämförelse men när spelarna skriker skällsord till varandra eller till domaren, låtsas då domaren att det regnar, vad händer i längden? Det blir osäkert... Det gäller att bryta mönster annars tror eleverna att de kan göra vad de vill i hallen, man måste nollställa, börja om. Riktlinjen är säkerhet och det finns lokala regler om uppförande och dessa vet eleverna.

Det finns även 10 tysta minuter för reflektion varje dag, men i dessa minuter ser lärare A ingen mening och brukar därför låta eleverna viska, vilket inte uppskattas av alla lärarkollegier.

Problematiken ser lärare A ligger i att läraren inte kan vara på fler ställen samtidigt och att handlande måste ske snabbt. *Du kan inte bli apatisk och kolla vad som händer.* Springa ut ur salen är något lärare A försökt få eleverna att förstå inte är okej, då hen förklarat att eleverna är lärarens ansvar hela lektionen. Samtidigt menar lärare A att om man inte sätter gränser blir det svängdörrar med elever som far in och ut ur salen, vilket stör undervisningen. Att kommentarer flyger är lärare A van vid, men påpekar att de kommentarer man inte hör är värre. Kallar man en person "jävla bög" och den blir kränkt är det kränkande behandling som läraren har skyldighet att rapportera. Dilemmat och svårigheten här är också åldern menar lärare A vidare.

Får en sjuåring frågan "blev du ledsen? Blev du kränkt?" är det svårt för eleven att avgöra skillnaden, man måste då gå djupare och se helhetsbilden. Ibland blir eleverna arga på varandra, men sedan leker de på rasten igen.

Lärare B om dilemma 2

En klassiker utbrister lärare B. Detta är vardagsmat, inte ordagrant, men det faktum att kommentarer flyger och elever springer ut, är något som känns igen. Det är i dessa fall två lärare skulle vara på sin plats menar lärare B och det är där dilemmat visar sig.

Läraren har ansvar för alla elever och de är inte på samma ställe, man skulle vilja vara två... gymnastik gör situationen svårare då är det en skaderisk. Jag skulle inte lämna dem ensamma med räck och ringar så att dem inte gör sig illa.

Skaderisken är ett faktum i detta dilemma. Fokus skulle först riktas mot den elev som sa de oacceptabla orden, denna elev skulle få en tillrättavisning så att den förstod allvaret.

Sedan skulle lärare B tillfälligt byta moment t.ex. kasta ut en boll så de kunde spela killeboll eller liknande. *Jag skulle starta ett spel eleverna kan och inga regler behöver förklaras, redskapen förvandlas då till hinder, men fokus blir ett annat.* Därefter springer läraren efter eleven som blev ledsn och tar med eleven tillbaka in i hallen så att denne är under uppsikt.

Först tillrättvisa eleven, starta ny aktivitet, springa ut efter den gråtande eleven och få med denne tillbaka till hallen och lektionen är många delar som skall hinnas med på oerhört kort tid menar lärare B. Anledningen till att så mycket ska hinnas med på så begränsad tid är för att lärare B inte skulle lämna eleverna själva med gymnastikmomentet pga. skaderisken, men att de, när hen är tillbaka i klassrummet, får övergå till det gymnastikmoment de höll på med igen.

Att utvisa eleven från lektionen är inget lärare B skulle göra på grund av att hen fortfarande, under hela lektionen, har ansvar för eleven.

Just det här med rättvisa att eleven som sa det här bör få en konsekvens... först en tillsägelse sen kanske låta eleven sitta på bänken och inte få vara med på lektionen då får den ett straff fast att jag ändå har uppsikt.

Lärare B berättar om betydelsen av att säga till när det sker och på plats, för att sätta ner foten till eleven som yttrade orden. Men även för att direkt vara tillgänglig för den elev som blev ledsn.

Jag vill inte att eleven skall sitta 40min utan att jag bryr mig om den... även fast jag tar det efter lektionen så är det försent. Ofta känner man sina elever väl och därefter brukar man kunna agera.

Vidare menar hen att det är viktigt att markera på plats, samtidigt som efteråt. Detta så att det finns chans att säga förlåt. Man påminner om regler först och löser konflikter sen menar lärare B. Det finns trivselregler på skolan, dem står överallt, även Friends kommer och informerar eleverna så dem vet hur de ska bete sig. Dessvärre följer inte alltid tänket med handlingen berättar lärare B.

Lärare C om dilemma 2

Eleverna vet vad som gäller menar lärare C och berättar att hen brukar säga *ni kommer inte med era problem till mina lektioner* och syftar på att man måste vara fyrkantig i början. Dessutom så arbetar hela lärarlaget på samma sätt, vilket påpekas som viktigt för att få ett slut. Samarbete och enighet är A och O. Momentet gymnastik anses kritiskt ur skadesynpunkt och viktigt att ta hänsyn till om situationer som kräver lärarens uppmärksamhet inträffar. Skulle lärare C ställas inför detta dilemma skulle fokus vändas till eleven som la kommentaren, som gjorde den andra eleven ledsen. Stationen med gymnastik klassas som ”farlig” (trampet eller liknande där passning krävs) stängs av. Klassläraren rings upp och ombeds ta hand om eleven som sprang ut och eleven som sa de fula orden tas åt sidan och frågas ut av lärare C. Därefter skickas de båda involverade till klassmentor eller rektor. Lärare förklarar förloppet med *jag kan inte låta två förstöra för trettio*.

Ett möte, eller snarare en diskussion med de båda inblandade är något lärare C vill ha då det var under hens lektion hände. *En olycka kommer sällan ensam* berättar lärare C. Att känna sina elever är viktigt. Frekvensen hänger ofta ihop med bakgrundsorsaker och detta avgör hur handlingsalternativet blir berättar lärare C. *Vissa elever menar det dem säger, andra bryr sig inte och den tredje ångrar direkt det som sagts. Detta märks ofta tydligt och avgör hur man handlar.* Att utvisa eleven från lektionen gör således lärare C, men inte i den bemärkelsen att hen bara släpper iväg denna. Klassläraren får komma till hallen och hämta upp båda eleverna som tillsammans går till klassmentor eller rektor. På detta vis tar en annan vuxen vid och ansvaret för eleverna bollas över i samma ögonblick.

Följa upp situationen är något som lärare C alltid gör. Utöver att följa upp personligen slås även en signal till hemmet så att de får reda på vad som hänt, att frånvaro blir skrivet om situationen inträffade tidigt under lektionen och att en kränkande behandling pågår mellan individerna så att uppsikt bör hållas. Som vuxen på skolan måste man agera, oavsett ämne.

Barnkonventionen tar upp barns rättigheter, men de har också skyldigheter som exempelvis lyssna på vuxna... så länge jag sköter mig och föregår med gott exempel. Beter jag mig som en skit, då kan jag inte kräva det av barnet heller.

Lärare är en väldigt utsatt yrkesgrupp berättar lärare C.

Vi är väldigt utsatta i det här yrket, därför behöver vi skolsköterskor, kuratorer, psykologer men även BUP, socialtjänst och ibland även polis och allt... Men vi har en skollag och läroplaner samt värdegrunden att jobba utifrån, dessutom kan rektor hjälpa till vid laddade situationer.

Lärare C menar att även om lärare är utsatta som yrkesgrupp så har dem dokument att luta sig på så det räcker. Dessutom förklarar lärare C att en tacksamhet till att ha en rektor som vet vad hen håller på med är av största relevans, *det är en fördel som inte alltid är given det vet jag.*

Lärare D om dilemma 2

Att detta händer är inget nytt för lärare D. I detta sammanhang, kommentarerna och att elever springer ut. Lärare D menar att det i skolan blivit ett hårdare klimat, vilket kräver att lärare markerar extra tydligt och direkt på minsta kommentar. Handlandet skiljer sig även åt beroende på vilken elev det gäller.

Är det en elev som kläcker ur sig sådant språk i tid- och otid är det en sak, för då är cirkusen med kontakt med hem och kollegier redan igång, men är det en engångsgrej blir det prat. Sedan får eleven gå och byta om och sitta bredvid.

Är det vanligt att eleven springer ut så behöver inte stressen infinna sig då eleven inte går längre än till omklädningsrummet. Men sker det ”pang” är det annat. Att avbryta lektionen och be eleverna sitta ned i någon minut är då det bästa enligt lärare D. Sedan får man som lärare springa ifatt eleven och ta den med tillbaka till hallen så uppsikt kan hållas över samtliga elever.

Det som behöver mest uppmärksamhet i situationen är ju att ingen gör sig illa när jag är borta. Spontant tänker därför lärare D att plocka undan gymnastikredskapen och istället starta upp en bollek eleverna är bekanta med. Både för att hålla de övriga i klassen aktiva, dels för att skaderisken är mindre i bollspel än i gymnastik.

När klassen är igång talar lärare D först med eleven som blev ledsn och sedan med den elev som sa den olämpliga kommentaren. Slutligen meddelas klassmentor och hemmet rings upp för att meddelas om den uppkomna situationen. Momentet är i lärare D:s ögon avgörande, därför ombeds eleverna sitta ned medan eleven som grät hämtas och tas med tillbaka till lektionen.

Lärare D vill börja lösa situationen under lektionen och då är skaderisken med gymnastik för hög, därför plockas redskapen bort och lektionen omvandlas till ett moment med bollspel. Efter lektionen meddelas sedan hemmet.

Då lärare D berättar att hen har ansvaret för eleven under hela lektionen är en utvisning ur hallen orimlig. Om eleven skulle göra sig illa på idrottslektionen vill inte lärare D stå ansvarig, därför utesluts det alternativet helt. Beroende på hur ofta eleven slänger sig med kommentarer likt denna, så blir utslaget annorlunda. Är det en engångsföreteelse talar eleven och läraren ut, men händer det ofta kan dock en utvisning av deltagandet på lektionen ske. Eleven får då gå och byta om och sedan komma tillbaka till hallen och sitta på bänken vid sidan om resten av lektionen berättar lärare D. Om eleven springer iväg och lärare D inte hinner ikapp blir situationen annorlunda.

Jag tar ett snack under lektionen om eleven inte swish springer iväg. Då får man köra klart lektionen och sedan ringa föräldrarna och informera vad som hände och säga att jag inte vet vad jag ska göra och om dem kan tänkas ha någon aning om var deras son/dotter är. Och sedan ta det därifrån beroende på svar.

Ibland går elevernas utsagor om vad som hänt helt isär berättar lärare D. Ofta känner man till klassen och kan handla efter erfarenhet, men är man ny så får man göra det hen kallar en ”quickfix”, en snabblösning, och sedan lösa situationen mer ordentligt efteråt. Det finns trivselregler på skolan och dessa kan eleverna. Dessa står på dörren in till idrottshallen med vilka regler som gäller och hur vi skall bete oss mot varandra berättar lärare D. Skolan har en bra miljö i helhet och detta tror lärare D beror på att det finns en etablerad kultur i skolan och att området runtomkring är tryggt. *Föräldrarna till eleverna är intresserade av vad eleverna gör och de ser skolan som viktig.* Att arbeta i arbetslag ser även lärare D som en fördel för att kunna etablera ett gott skol- och klassrumsklimat.

Sammanfattning

Detta dilemma är väl känt för samtliga lärare, inte ordagrant, men i den meningen att ord kan såra. Lärarna i detta dilemma riktar fokus på båda eleverna som var inblandade och menar att det är viktigt att reagera vid situationer som det i dilemmat.

Vissa av de intervjuade lärarna menar att det är svårt att veta var gränsen går för om kommentaren blivit till en kränkning eller inte går, speciellt om det rör yngre barn. Överlag tillrättavisar dock lärarna eleverna och försöker ena dem på plats. En av lärarna ser även att eleven bör få någon form av straff. Att inte låta eleverna fortsätta med gymnastik är något som samtliga lärare tar upp, då detta moment förenas med en skaderisk. Lärarna väljer då att agera på olika sätt t.ex. genom att antingen tillfälligt avbryta lektionen helt eller byta aktivitet.

7.2.2 Analys av resonemang om kommentarer i idrottshallen

Pliktetiken visar sig även i detta dilemma. Lärare A berättar att hen skulle lyfta den kränkande situationen i dilemman i helklass och kopplar detta pliktetiskt till läroplanen genom att trycka på att *läraren ska lära ut demokrati och allas lika värden*. Lärare D berättar istället om de trivselregler som finns i skolan. Plikter och skyldigheter som även eleverna ska följa. Om eleverna bryter mot de regler som finns, trivselregler, värdegrunden etc. har läraren en plikt eller, med ett annat ord en skyldighet, att rapportera detta, menar lärare A. Genom att följa dessa nedskrivna färdiguppställda mer universella regler handlar lärarna pliktetiskt (Gren, 2007). Men i pliktetiken talar man även om individuella regler och vår ”inre lag” som guidar oss dvs. maximer, klokhetsregler som leder oss rätt, en sådan är att vi skall behandla andra såsom vi själva vill bli behandlade (Collste, 2010). Denna klokhetsregel kan vi skymta när lärare B beskriver *jag vill inte att eleven skall sitta 40 min utan att jag bryr mig om den* läraren utgår här ifrån sig själv i sitt resonemang av handlingsval.

Ovan kunde vi se att lärare B eventuellt valde handlingsalternativ utifrån sin klokhetsregel, men vi kan samtidigt se detta situationsetiskt, detta då denna teori talar om att sätta sig in i den andres situation (Gren, 2007) vilket lärare B gör. Hur handlandet i dilemman blir beror på hur situationen mer konkret ser ut och i vilken klass dilemman uppstår berättar lärare A. Likaså berättar lärare C att bakgrundsfakta om de involverade eleverna avgör utslaget av handlande. Dessa två talar för att dilemman ses, av lärarna, ur ett situationsetiskt perspektiv, att ingen situation är den andra lik och därav kan inga mönster för handlande ställas upp på förhand. Lärare D är även inne på att situationen spelar in och vilka berörda elever det handlar om. Handlar dilemman om en elev som säger elaka kommentarer i tid och otid, blir utslaget ett annat än om eleven i dilemman utbrister dessa ord som en engångsföreteelse menar lärare D. Momentet redskapsgymnastik påverkar även situationen då detta moment är förenat med en skaderisk menar samtliga lärare i studien.

Då skaderisken är stor och läraren har ansvar för säkerheten för alla elever, skiljer sig handlandet i denna situation mot hur det troligtvis skulle gått till om eleverna hade momentet bollsport under lektionen. Som är ett moment där eleverna ses mer självgående.

Lärare B tar ett dygdetiskt synsätt när handlingsalternativet ”att låta saken bero” tas upp. Att låta saken bero är helt oacceptabelt i lärare B ögon då lärare har ett ansvar, i detta fall ett ansvar som hen kopplar till värdegrunden och *allas lika värde*. Vidare förklarar lärare B att *du inte kan bli apatisk och kolla vad som händer... foten måste sättas ned*, vilket kan förklaras som att låta saken bero är feghet och att ett agerande måste ske. Situationen måste *redas upp genom diskussion* menar lärare A som anser att eleverna måste få ge sin utsaga om vad som hänt för att kunna lösa konflikten. Diskussion tar även lärare C upp, men då i frågan om att ett samtal med de båda inblandade eleverna bör hållas för att kunna bli sams igen. Kommunikationen är i detta dilemma värdefull. Kontakt behöver även upprättas med hemmet dvs. elevernas vårdnadshavare för att informera om situationen menar lärare D. Vidare menar lärare D att kontakten med föräldrarna är ytterst relevant om eleven har hunnit ta sig utanför idrottshallen och inte kan hittas av läraren. Att då berätta för föräldrarna och *höra om de vet var deras son/dotter är* och tillsammans hitta en lösning för situationen är specifikt kommunikationsetiskt, då denna etik talar om att det rätta inte finns att hitta i var och en av oss, utan i vårt möte med varandra (Irisdotter, 2009). Lärare A tar även upp att en kränkning kan ha uppstått, men att det kan vara svårt att avgöra om situationen är så pass allvarlig att en anmälan måste göras. Kommunikation med den elev som blev ledsen är ytterst relevant och används här som ett hjälpmedel för att nå klarhet i detta. Åldern på eleven spelar här en avgörande roll, då barn har svårt att avgöra skillnad på om eleven blev ledsen eller kränkt.

Genom att eleven blev ledsen, ledde handlingen inte till den bästa konsekvensen för alla inblandade, vilket gör att handlingen inte kan klassas som rätt (Collste, 2010) hos den elev som yttrade kommentaren. Då eleven på så sätt agerade fel eller ”dumt” är det viktigt att lärare säger till på plats menar lärare B, *det är viktigt att sätta ner foten*. Lärare D är inne på samma spår i sina resonemang då en utvisning kan vara aktuell, att eleven inte får delta resten av lektionen. En konsekvens i form av straff kan vi så se följer den elev som råkar handla så att den andra parten inte når den önskade lyckan som konsekvensetiken strävar efter. Genom att utgå från handlingsregler som baserats på gemensamma erfarenheter blir det enklare att guidas till att handla rätt (Irisdotter, 2009).

Detta kan lärare C vara inne på i sina resonemang när hen anser att samarbetet mellan kollegor kan vara avgörande för att nå ett handlingsalternativ som kan klassas som ”det rätta”.

7.3 Dilemma 3: Det privata och skolan

En elev kommer till dig som lärare och berättar att en annan elev skrivit taskiga kommentarer som ”På idrottslektionen skulle vi dansa bugg, jag fick dansa med (Namn), ville bara skjuta mig själv!” om en tredje elev på sin facebook. Eleven som berättar detta för dig säger ”Jag vill att du ska veta om det här men du får inte berätta att jag sagt något”. Du lovar eleven att inte föra något vidare. Då kommentarerna handlar om sådant som hänt under dina lektioner känner du att du måste agera.

7.3.1 Lärares resonemang om det privata och skolan

Lärare A om dilemma 3

Detta är ingenting lärare A varit med om, men kan tänka sig händer och då troligtvis oftare i de högre åldrarna. Det som är svårt i detta dilemma anses vara omfattningen av kränkning, då en utsaga kan vara modifierad.

Det är ett dilemma för eleven som skrev kommentarerna kanske nekar, det enda vittnet är kanske eleven som blev kränkt... elever tenderar att ta bort information då det börjar bli osäkert. Så det är svårt att avgöra omfattningen av kränkning när man inte sett själv.

Det lärare A tycker är viktigast i detta dilemma är att lägga fokus på eleven som berättade. Säga till eleven att det var modigt gjort att berätta vad som hänt och att hen som lärare skall göra sitt bästa för att inte avslöja elevens identitet. *Viktigt att visa för eleven så att eleven förstår att agerandet att berätta var värdefullt.*

Efter detta skulle lärare A kontakta föräldrarna till den elev som hängdes ut och berätta den information som kommit fram. Detta för att se om dem vet något och att de bör tala med sitt barn. Ansvaret skjuts här över till föräldrarna *kanske kan de göra mer nytta än mig själv*. När det kommer till ansvarsbiten förklarar lärare A att det är skillnad på om det påverkar undervisningen och kommer till hens kännedom eller inte.

Vid kännedom finns ansvar att ringa och informera, vid påverkan av undervisningen likaså, men att hålla koll på vad eleverna gör på fritiden är en annan sak menar lärare A.

När eleven kommer och berättar för mig blir det mitt ansvar, men föräldrarnas om det sker efter skoltid... om det påverkar skolan och jag ser att eleven som blivit utsatt är deppig på skoltid kanske har ett samband så måste jag agera.

Vad det gäller den mer praktiska biten inom dans så kräver t.ex. lärare A inte dansfattning av eleverna. Vill de inte hålla varandra i händerna kan inget tvång användas. *Det är viktigt att avdramatisera och belysa att alla ska dansa med alla.* Arbetet med värdebegrepp och demokrati är något som influerar undervisningen konstant, det tar man inte enbart upp när något hänt. Dock kan det belysas lite extra när en situation har kommit till lärarens kännedom, likt denna, förklarar lärare A. Tillfällen för reflektion om vad som lärs i idrotten, utöver målen, såsom samarbete etc. är av högsta relevans, speciellt i lägen som dessa. Tyvärr menar lärare A att det inte finns tid för denna reflektion, *det är det som saknas för reflektion, tid.* Vidare dras en referens till kommentarmaterialet, om hur progression över åldrarna skall ske, att i de lägre åldrarna är görandet i fokus och att förståelsen av görandet skall komma med åldern. Detta anser lärare A är synd då hen anser att denna reflektion är av nytta även hos de yngre barnen. *Man försöker nämna begrepp som återkommer även om de nu inte fullt förstår.* Då reflektionen klassas som viktig avslutas lektionen 5min tidigare för att skapa tid för en liten reflektion, något vissa anser onödigt men som lärare A ser som viktig och förklarar det med att vi prioriterar olika.

Hur långt lärarens profession går är något att tolka individuellt menar lärare A. Att attackera föräldrarna och kräva att skrivierna upphör är enligt lärare A hårt. Detta då säkerhet om att det är sant inte finns, samt att föräldrarna själva kanske inte är medvetna om situationen.

Lärare B om dilemma 3

Att några elever inte vill dansa tillsammans är en problematik som lärare B vet existerar och har varit med om själv, men att en elev blivit uthängd på internet är inget som känns igen. För att råda bot på den praktiska delen om att två elever inte vill dansa har lärare B lösningar

Jag brukar säga att dem kan ha tröjan över händerna då känner de inte handsvett eller så. Sedan får eleverna finna sig i situationen och de får höra att ibland får man göra saker som man inte alltid tycker om, de får gilla läget.

Diskussion av detta slag är framförallt vanligt vid dansmoment menar lärare B och förklarar är något som tas upp varje gång som påminnelse innan momentet börjar. Ett alternativ är att lärarna i alla ämnen tar upp hur man skall bete sig på internet mer allmänt och vilka konsekvenser det kan få, anser lärare B och beskriver *Om man slår någon försvinner det, men om det står skrivet finns det alltid kvar* så lite källkritik och reflektion kan alltid tas upp.

Dilemmat står klart för lärare B. *Det handlar om vad som sker på fritid och vad lärare i skolan skall ta ansvar för.* Vidare menar lärare B att det inte finns något svar, utan endast var man personligen sätter stopp.

Kontakt tas med föräldrarna till den som skrivit kommentaren och berätta för dem att informationen om situationen kommit fram (men inte av vem för att hålla denna elev hemlig) och att föräldrarna får ta tag i situationen.

Där lärare B tycker att gränsen går. Men denna gräns töjs...

Lärare B menar att klassläraren bör diskutera värdegrund och hur man betar sig med eleverna, medan hen som idrottslärare kan ta den del som gäller dansbiten. *Att en elev blev uthängd på nätet så alla kan se är allvarligt därför bör detta tas upp i klassen, för då kategoriseras den personen som mindre värd än de andra och det är mobbning.* För att denna diskussion skall kunna föras ämnesövergripande måste informationen föras vidare till kollegierna, dock behöver namnet på eleven inte avslöjas ändå. Vidare påpekar lärare B att hen vill tala med eleven som skrev inlägget på facebook.

Jag vill tala med den eleven som skrev och då säga att jag hörde eller såg för att få en förklaring till varför hen skrev som den gjorde. eleven som skrev det inte menade något illa eller om det är mobbing som sker.

Detta töjde gränsen från enkom telefonsamtalet till föräldrarna, men är något som lärare B vill ha svar på.

Lärare B tycker att föräldrarna får ta striden, det är deras ansvar genom uppfostran, men sen kan lärarna på skolan ta upp källkritik också, men då mer allmänt. Att ta eleven som skrev inlägget åt sidan och be om en förklaring är viktigt enligt lärare B. *Utifrån det kan man inte göra så jättemycket mer, men då är i alla fall situationen uppmärksammas.* Genom samarbete mellan skola och hem kan man hjälpas åt och genom att lyfta situationen med kollegor tänker lärare B att alla tillsammans kan ha en bättre uppsikt av eleven som hängdes ut, för att se om en varningsflagg om mobbing måste uppmärksammas. Ett alternativ som lärare B skulle kunna överväga är att koppla in rektorn om flera inlägg eller kommentarer riktat till den uthängda eleven fortsätter. Då lärare B inte fått information från högre uppsatta så kan rektorn vara ett stöd likväl som kollegorna. Det viktigaste är kommunikation mellan de vuxna på skolan så det inte blir osämja mellan lärarna *dilemman är till för att hitta argument tillsammans, men också belägg för det man säger i styrdokument.*

Lärare C om dilemma 3

När lärare C hör detta dilemma minns hen tillbaka på en händelse när ett par elever i åk. 5 försökte starta en debatt på internet som rörde skolan. Vidare berättar hen att alla lärare då gick ihop och fick ett stopp av det, innan det bröt ut till en större sak. Rektorn behövde inte kopplas in berättar lärare C, men efteråt fick rektorn ett dokument om vad som hänt och hur det stoppades, vilket klassas som *viktigt för arkivering om skolinspektionen eller liknande skulle komma.* Problematiken i detta dilemma ser lärare C är att elever tar med sig privata saker till skolan där de inte hör hemma och drar en parallell till sig själv.

Det här är som om jag skulle ha en privat sak, bråkar med sambon eller vad vet jag sen kommer jag med de problemen till skolan, samma sak tänker jag och det får inte påverka min undervisning.

Om den här situationen ställer till det för min undervisning måste action ske förklarar lärare C, att jag anpassar innehållet t.ex. att de filmar varandra när de dansar, eller att de dansar kille-kille och tjej-tjej. Sedan kommer jag ta den övriga problematiken med föräldrarna och be dem se över vad deras ungar gör. *Det finns mycket på internet och det kommer till skolan, där får föräldrarna ta sitt ansvar* menar lärare C.

Löfte om tystnad är en svår sak förklarar lärare C och beskriver att hen skulle diskutera lösningar med eleven som berättade. Att den eleven kan tala om för föräldrarna att det är osämja och att man som lärare redogör för eleven att det är till föräldrar, inte till läraren eleven skall berätta. Påverkar situationen undervisningen skulle lärare C dock gå med fallet till rektorn. *Här gäller inte tystnadsplikt, den gäller gentemot andra elever men ej mot kollegor.*

Lärare C beskriver hur hen brukar förklara för eleverna att *du har ett glas med vatten, du droppar i lite mer tills det blir ytspänning, tillslut tappar det över, så har de fått in lite no också.* Vidare menar Lärare C att det är bra att situationer kommer till ytan fort, för man skall inte släppa de små, *både elever och situationer blir större med tiden.* Vi vet att barn har svårt att skilja mellan privatliv och skola förklarar lärare C och därför måste vi påpeka det. Att ta upp hur man skall uppföra sig gentemot varandra i klassen, integrerat i alla ämnen, är naturligt för lärare C som påpekar att det sker på daglig basis. När något likt detta hänt kan lärarna, med fördel, anpassa det man talar om på lektionerna ex. källkritik och att det man skriver för alltid finns kvar och att man till och med kan bli anmäld för det som skrivs.

Eleverna måste förstå att de bryter mot lagen när de kränker varandra och använder fula ord... Bäst är att ta en skärmdump, spara och skicka till rektor direkt, utan mellanledet läraren. Då undviks ord mot ord och det kommer avta snabbt... Man måste arbeta preaktivt, i förväg, för att få stopp och föräldrarna måste kontaktas för att meddelas.

Lärare C menar att i mail, till föräldrarna till eleven som skrev inlägget, skall få veta informationen sakligt, men även borde få en hård tillsägelse om att *de ska se till vad de gör med sina ungar och att de skall umgås istället för att låta sin unge sitta i sitt rum och hålla på med dumheter på datorn.*

Lärare D om dilemma 3

Nätmobbing är något som är ytterst aktuellt på lärare D:s skola. I arbetslagen har de diskuterat olika dilemman som rör just internetbaserad problematik och även på mentorstider tagit upp och diskuterat situationer med klasserna. Lärare D berättar att de situationer som påträffats har varit liknande, men att det då har varit personen som blivit utsatt som kommit och berättat, dessa situationer har då lyckats lösas relativt snabbt.

Detta scenario är annorlunda menar lärare D, men agerandet hade nog varit liknande dvs. att ett samtal hade förts med den elev det var skrivet om och att detta är så pass allvarligt att de måste gå vidare med det. Här poängterar lärare D att det dock är viktigt att inte avslöja namnet på den som berättat, utan att istället säga att man sett eller hört, just för att skydda eleven som berättade i förtroende. Lärare D trycker på vikten av att eleven som är utsatt ska få veta innan det blir större och säger *jag hade själv velat få reda på det tidigt* för det börjar med en droppe sedan sprids ringarna.

Först hade läraren talar med den utsatte och sedan den som skrivit inlägget.

Jag hade tillsammans med det trygghetsteam som finns på skolan konfronterat den eller de personer som skrivit inlägget och sagt att det här vet vi om för att uppmärksamma problemet och sedan kallat på ett möte med den personens föräldrar.

Egentligen känner lärare D att detta ligger utanför yrkesprofessionen som idrottslärare, men att det ligger i skolans värdegrund i form av uttryck som ”skolan skall” (LGR-11:7). Vidare menar lärare D att hen inte är utbildad för att tackla dessa problem *MEN, för att få en fungerande undervisning lägger man ner hälften av sin tid på sociala saker för att få det att fungera* och hänvisar till att *man skall som lärare se till elevens hela skolgång, vad än det nu menas.*

Lärare D skulle fortsätta sin undervisning som tidigare, men de som blivit berörda skulle ha blivit tilltalade. Sedan ser lärare D detta som ett bevis på att diskussioner om nätmobbing och värden måste fortlöpa på mentorstiden som tidigare. *Eleverna är väl medvetna om att nätmobbing förekommer och de vet vad man får och inte får skriva och bete sig på internet, ändå gör dem det motsatta.* Kontakt skulle upprättas med föräldrarna till den som skrev inlägget på facebook förklarar lärare D. Att vara polisär tror lärare D inte är rätt ingång, men att informera vad som hänt och att skolan inte tycker att det är okej kan gott belysas. Vidare skall föräldrarna informeras om att de bör träffas i skolan och att när de kommer skall kommentarerna vara borttagna och att diskussionen får fortlöpa därifrån.

Det är upp till vårdnadshavarna om de vill komma på det kallade mötet eller inte, men det är ett lagbrott som eleven, alltså deras barn begått. Det är en kränkning och därav åtalbart så ett samarbete med skola och hem är viktigt.

Om detta även händer i yngre åldrar är lärare D osäker på, men är helt säker på att det förekommer på högstadiet. När det uppstår finns det risk att eleverna kommer "trasiga" till skolan och då kommer de inte lära sig menar lärare D. Då är det viktigt att ta itu med situationen även om det egentligen inte är det som idrottslärare är utbildade för och beskriver att *det är min förbannade skyldighet att agera. Om inte i professionen, i min egenskap som vuxen.* Kuratorer, psykologer, trygghetsteam etc. finns att bolla med och som kan hjälpa till, men enligt lärare D skulle en mer "basic" utbildning behövas för att klara av vardagen.

Utbildningen gav inte tillräckligt med verktyg för att klara situationer som dessa, det skulle vi bli varse under VFU. Efteråt kunde man ta upp någon enstaka situation, men vi hade ingen kurs i problemlösning eller situationer som de här.

Efter att ha arbetat 18år i yrket finns det inga givna svar i dessa dilemman för lärare D som gärna skulle vilja gå en basic-kurs i konfliktlösning. Vidare menar lärare D att det som ny lärare är ännu svårare att handla på bästa sätt när utbildningen inte gett rätt verktyg för lösa dessa dilemman.

Sammanfattning

I detta dilemma anser lärarna att det är viktigt att koppla in flera personer och att ett samarbete mellan skola och hem är viktigt. Praktiskt resonerar lärarna om olika sätt att undervisa i dans annorlunda för att undvika kroppskontakt etc. men i dess omfattning med sociala medier vill lärarna koppla in andra parter t.ex. rektor, föräldrar, trygghetsteam. Majoriteten av lärarna menar även undervisning om källkritik är något som borde ske i större utsträckning i ett förebyggande syfte.

7.3.2 Analys av resonemang om det privata och skolan

Likt de tidigare dilemman så är kommunikationen en viktig beståndsdel för att lösa problem. Detta dilemma är inget undantag, utan samtliga lärare anser att ett samtal med de berörda bör hållas och att hemmet ska kontaktas för att informeras. Det som utmärker detta dilemma är dock att Lärare A menar att en eloge för mod bör ges till den elev som kom och berättade för läraren. Hen menar att alla tillsammans, inte bara lärare skall verka för att motverka mobbing i skolan.

Ett annat exempel som utmärker detta dilemma ur ett kommunikationsetiskt perspektiv är att lärare D skulle ta hjälp av ett trygghetsteam för att tillsammans konfrontera de elever som skrev inlägget på internet. Diskussion om vidare handling är annars något som lärare gemensamt måste enas om för att finna ”det rätta” handlandet. Här kommer även aspekten om tystnadsplikt in, något som lärare B beskriver gäller gentemot andra elever men inte kollegor mellan.

Tystnadsplikten kan precis som begreppet anknyter kopplas till pliktetiken och i det här fallet till de lagar om mänskliga rättigheter som finns (UD,2006, FN, 2012 m.fl.). Pliktetiskt kan detta dilemma skyntas i hur lärarna resonerar kring hur långt deras profession sträcker sig. Lärare A stödjer sig mot läroplanen och resonerar att *när detta kommer till min kännedom blir det ett ansvar* men att vad detta ansvar innebär är otydligt, men resonerar att ett samtal hem är det som är rimligt.

Lärare D ser även hen en plikt att agera men lägger fram ansvaret på ett annat plan *Det är min förbannade skyldighet att agera om inte i professionen, i min egenskap som vuxen* beskriver hen och går mer på det pliktetiska spåret om den inre lagen om vad som är rätt, snarare än de regler som står nedskrivna i lagar. Agera i enlighet med den inre lagen och klokhetsregeln ”behandla andra så som du själv vill bli behandlad” (Collste, 2010, Irisdotter, 2009 m.fl.) gör även lärare D när hen säger *Jag hade själv velat få reda på det tidigt*. En annan sak som i detta fall är relevant är dokumentation. Dokumentation är något som lärare C tar upp i frågan och refererar till att det är viktigt, likt en plikt, att skriva en rapport om vad som hänt och hur situationen har retts upp för arkivering om skolinspektionen skulle komma på besök.

Dygdetiken kan vi även se i detta dilemma. Framförallt den gyllene medelvägen när lärarna försöker kompromissa med elever och möta dem halvvägs. Eleverna skall kunna dansa med alla och kunna hålla handen, men dansfattning är något de inte behöver, då de sagt att de finner den situationen obekvä, berättar lärare A. Lärare B berättar att eleverna löst situationen genom att dra ned tröjan över händerna för att inte känna varandras handsvett. Dessa kompromisser kan tänkas viktiga för att nå en lyckad undervisning, speciellt om man är ny. Godkänner en lärare alla ursäkter av eleverna kommer de bli avslappnade och göra som de vill vilket kan tolkas som feighet hos läraren och det finns risk att denna lärare ”blir överkörd” av eleverna i slutändan, men står läraren fast vid det hen anser är bäst och inte lyssnar på eleverna finns risken att läraren blir mindre omtyckt. Denna medelväg är därför i högsta grad en nödvändighet och att anpassa undervisningen är avgörande, menar samtliga lärare i studien.

I detta dilemma, likt dilemma ett, är det viktigt för en lärare att dra sin gräns för ansvar, annars finns det risk att handla övermodigt och ta på sig sådant som går utanför professionen. Lärare B menar att det är viktigt att skilja på vad som händer i skolan och på fritiden. När det kommer till ens kännedom är det viktigt att informera hemmet. De kanske inte själva vet vad som hänt. Men mer än så är inte lärarens ansvar, utan där får föräldrarna ta över menar lärare B.

Den maximala lyckan för alla har inte nåtts i detta dilemma menar samtliga lärare då eleven som skrivit inlägget på internet har kränkt, mobbat och hängt ut en annan elev på ett negativt sätt. I detta dilemma menar bl.a. lärare C att rektorn måste involveras för att med hjälp av gemensamma erfarenheter kunna ställa upp handlingsalternativ om hur man skall agera. Genom att även involvera kollegor i dilemmat och situationen kan lärarna tillsammans arbeta för att se om en mobbingssituation kan vara på gång, vilket om så är fallet måste anmälas.

8. Diskussion

Nedan följer en diskussion där resonemangen lärarna i studien för kopplas samman med litteraturöversikten och det tidigare forskningsläget.

8.1 Resultat diskussion

Värdegrund i skolarbetet

I samband med den tekniska utvecklingen följer en rad svåra etiska ställningstaganden (Gren, 2007) detta gör att det är viktigt lärare tar ansvar ”inte bara för att eleverna lär – utan också för vad de lär”, vilket ställer en ny kompetens av lärarna om teknikens för- och nackdelar (www.lararnasyrkesetik.se). Lärarna i studien anammar detta synsätt och beskriver att de, framförallt i dilemma tre där sociala medier och teknik är i fokus, bör integrera källkritik i undervisningen. Att lära eleverna ”att det som skrivs finns alltid kvar” och att ”man kan bli anmäld för det som skrivs” är något som bör lyftas menar lärarna i studien. I en studie kallad NU-03 framkommer det att lärarna lägger mer fokus på värdegrundsmålen än skolans kunskapsmål (Nu-03). Detta bekräftas även i denna studie och förklaras av en lärare med att ”det krävs för en fungerande undervisning”. Störst vikt lägger lärare vid att reagera mot mobbing, 94 procent (Nu-03). Detta är inte överaskande för några av de intervjuade lärarna.

Att arbeta utifrån värdegrunden och de professionsetiska principerna samt de dilemman (som egentligen inte faller inom lärarens profession) är ett krav för att en fungerande undervisning skall kunna hållas, menar lärare D i studien. De resterande lärarna i studien är även dem inne på samma spår.

Svagt stöd i styrdokumentet

Att avgöra vad som är den "rätta" handlingen i de uppställda dilemman har visat sig vara svårt. Detta visar sig tydligt i de intervjuade lärarnas resonemang, där de talar om att läroplanen finns och skall visa vägen, men att när det uppstår problem inte finns tydlighet i styrdokumentet för hur lärarna skall agera.

Tirri (1999) menar att det idag inte alltid finns det stöd lärarna skulle behöva för att upprätthålla en professionell ställning i dilemman, lärare förhåller sig till generella normer snarare än faktiska dokument i sina ageranden (Tirri, 1999). Detta visar sig tydligt i denna studie via lärarnas resonemang. Flera av lärarna i studien känner en avsaknad av egna kunskaper i konflikthantering, stöttande dokument och kunniga rektorer för att hantera de problem och dilemman som uppstår i skolan. Lärare kämpar med dilemman för att de inte vet hur de skall hantera dem beskriver Orly (Orly, 2011). De yrkesetiska principerna som finns uppställda för lärare skall då vara en vägledning vid laddade situationer (Lärarens handbok, 2008:187), men dessa räcker inte alltid till enligt flera av lärarna i denna studie, vilket lett till att lärarna, för att få bukt med problematiken, efterlyser mer konflikthantering under lärarutbildningen och fortlöpande internutbildning. Lyfter man inte problematiken om att lärare känner osäkerhet för hur de bör agera i laddade dilemman finns den risk som Orly beskriver, att lärare mörkar att dilemman uppstått för att läraren är rädd för att hen agerat fel (Orly, 1999). Genom att dölja problem, kan inte problematiken om lärarnas professionsetiska dilemman lyftas.

Överdokumentation

När problemen inte döljs, utan istället lyfts leder det till det motsatta, dokumentation i överflöd. Då osäkerhet, om hur lärare bör tackla dessa dilemman existerar, leder det istället till att lärarna dokumenterar minsta incident för att avskrika, eller rättare sagt intyga att de antagit alla möjliga åtgärder för att lösa problemet.

Dokumentation av detta slag förekommer i stor utsträckning enligt lärarna i studien, då de i likhet med det som framkommer i artikeln ”rädsla för risker får lärare att skipa viss undervisning” (www.skolvarlden.se) beskriver, att de vill minimera risken för följdkonsekvenser och anmälningar om de agerat felaktigt. Dokumentationer av incidenter vill rektorerna på skolorna ha, fast att detta tar tid att rapportera, enligt lärarna i studien. Trots att det i artikeln ”Lärarnas arbetstid fylls utanför lektionssalarna” framkommer att lärarnas dokumentationsarbete går ut över undervisningen, som får lida (www.dn.se, 2014) så finns det inget specifikt uttalande i denna studie som visar detta. Lärarna i studien menar att ”osynliga uppgifter” och rapportering vid problematiska situationer tar upp mycket tid, men inte att detta på något sätt gör att lektionsinnehållet får lida. Istället lyfts kunskapsbrist i konflikthantering, brist på resurser och underbemanning av lärare på lektionerna som faktorer som påverkar undervisningsinnehållet om dilemman uppstår.

Lärarprofessionens gränsdragning

Något som visat sig vara problematiskt är hur långt lärarnas ansvar sträcker sig. Fjällström lyfter att en gränsdragning mellan privat- och yrkeshandling är svår då lärare annars kan hänvisa till order från högre auktoritet för sitt handlande, order som leder till en handling läraren i fråga aldrig skulle kunna stå för privat (Fjällström, 2006:94). För att slippa tackla en problematik över yrkesprofessionen väljer vissa lärare i studien att involvera rektorn för att: ett, få vägledning, men som då kan leda till det lydande av order som Fjällström talar om, eller för att två, bolla över ansvaret till rektorn som får lösa problemet för att hålla sin egen rygg fri. Colnerud menar vidare att lärare inte kan upprätthålla samma distans som andra yrkesgrupper då läraryrket är alldeles för komplext (Colnerud, 1995). Även om vissa problem inte ligger i lärarens ansvar inom ramen för professionen, menar vissa lärare att det blir till ”ett ansvar även om inte professionen säger det... om inte ansvar som lärare blir det mitt ansvar i egenskap som vuxen” menar exempelvis lärare D. Här kan vi se att gränsen mellan privatperson och lärare suddas ut och blandas ihop, vilket bevisar det Fjällström och Colnerud beskriver, att skolans komplexitet gör en gränsdragning mellan privat- och yrkesliv svår (Fjällström, 2006, Colnerud, 1995).

Standardisering eller fria val – ett dilemma

Lärarna i studien visar sig hantera dilemman på olika sätt, även om vissa gemensamma nämnare kan skymtas.

Enligt Orly framkommer det att lärares handlingsval skiljer sig åt och avsaknaden av standardiseringen av handlingsval har medfört att ingen- inte ens lärarna själva, i praktiken resonerar kring argumenten bakom valet av handlingsalternativ (Orly, 2011). Detta syns tydligt i mina intervjuer där lösa trådar ständigt framkom dvs. att lärarna började fundera men avslutade inte sina meningar, då de inte kunde utveckla svaret om varför de skulle agera på ett visst sätt. Då lärarna i studien inte vet hur de skall gå tillväga när de står inför kritiska dilemman så överväger flertalet av dem att gå till rektor. Vissa av dem tillägger även att de endast skulle vända sig till rektor om de ansåg att hen ”är kunnig och har erfarenhet av detta”. Orly beskriver även, att kritiska konflikter såsom dilemman är viktiga att belysa då detta kan vara avgörande för lärarna och för att nå en insikt i hur de skall agera, om de i framtiden på nytt skall kunna hantera liknande situationer (Orly, 2011:649).

8.2 Metoddiskussion

I min studie var intervjuer datainsamlingsmetoden. Genom att lägga fram intervjun mer som ett flytande samtal, snarare än en fråga-svar variant, tror jag informationen och resonemangen jag fick av lärarna låg närmre sanningen. ”som man frågar får man svar” brukar man säga och jag tror att frågor i detta fall skulle ha påverkat lärarna mer i deras resonemang, därför ser jag denna form av intervju som en fördel för studien. Genom endast några få föruppställda frågor kunde jag ändå hålla samtalet inom ramen för det jag ville undersöka och få lärarna på ”rätt spår” igen genom att hela tiden knyta an till de uppsatta dilemmana. Genom inspelning av intervjuerna går inget insamlat material förlorat vilket jag även ser som en stor fördel och som varit till god hjälp när jag sammanställt intervjuerna och skrivit resultatdelen.

Ett bortfall fick göras av en intervju pga. tid- och platsbrist i uppsatsen. Jag utförde samtliga fem intervjuer, men endast 4 transkriberades och fick bli en del av studien. För att avgöra vilken intervju som skulle få stå utanför studien valde jag att gå efter principen ”sist in först ut” då jag ansåg att den sista intervjun inte skulle ha hunnits med ändå. Genom att gå efter denna princip ansåg jag bibehålla reabiliteten och validiteten genom att jag inte skulle mixtra med några resultat, som annars skulle vara möjligt, om jag personligen, valde ut de intervjuer som gav mest för studien eller som jag personligen ansåg bäst. I efterhand kan man resonera om att den första intervjun skulle fått vara den som stod utanför studien. Detta för att kunna se denna som en pilotintervju inför de kommande intervjuerna för att öka uppsatsens tillförlitlighet. Att jag då kunde ha utgått från resonemanget ”man blir bättre och bättre för varje intervju”.

Jag säger inte att detta alternativ nödvändigtvis skulle varit bättre ur intervjusynpunkt, men att se den första intervjun som pilotintervju hade eventuellt ökat uppsatsens tillförlitlighet.

Kritik kan vändas till varför bakgrundsfakta om de intervjuade lärarna inte framförts i studien (ålder, kön etc.), men jag anser att denna information ej är av relevans för denna studie då analys över vad som påverkat lärarna i deras resonemang (uppföstran, utbildning eller skolans position/område, elevunderlag etc.) ej är prioriterat, utan mer deras konkreta resonemang. Då deras resonemang om handlingsalternativ förs vill jag inte genom bakgrundsfakta påverka läsaren heller.

8.3. Vidare forskning

Denna studie har öppnat dörrar för en ytterligare djupdykning på flera områden. För det första kan de intervjuade lärarnas åsikter i frågan ställas mot varandra, exempelvis i frågan om var problemet ligger. Detta då de olika lärarna i dilemma 1 exempelvis svarade olika A: Att komma på en lösning som gör alla nöjda och se till att allas anspråk blir behandlade B: Att åldern ställer till problemet, att utvecklingen orsakar problem i pappans, men ej flickans ögon, C: Att man blandar ihop religion med sådant som är livsviktigt, D: Det ligger i hemmet privat. Varför får en fråga som denna så olika infallsvinklar beroende på vem som svarar? Hur kan detta kopplas till läraren i frågas utbildning, uppväxt, privat etik etc.? För det andra kan analyser om enskilda uttalanden göras, exempelvis berättar lärare B att i skolan hen arbetar har idrottslärare med okej från rektor löst sim-problematiken så att föräldrarna kan ta på sig ansvaret, intyga och skriva under att eleven kan simma och att eleven på så sätt får ett godkänt betyg i simning. I detta fall behöver således idrottsläraren inte personligen verifiera att eleven kan simma. Är detta verkligen tillåtet? Vad står det om denna lösning i regler och lagar kring undervisningen och hur mycket kan enskilda skolor avgöra hur de skall lösa problemen? Var går friheten att anpassa skolorna individuellt om man ställer detta i förhållande till att Sverige skall sträva efter att ha en likvärdig skola? För det tredje kan en vidare analys göras utifrån frågan om de krav som lärare har, går att ställa i förhållande till den utbildning som lärarna får. Detta spelar bland annat titeln på denna studie på: Lärare skall vara kuratorer, psykologer, föräldrar mm. Men att lärarna själva inte anser att de har utbildning och tillräcklig kunskap att tackla alla de situationer som ingår i lärarnas vardag. Lärarna i studien menar att det tas för givet att lärarna skall vara allt detta, fast att de inte fått tillräcklig utbildning, inte lön för jobbet osv. vilket blir tydligt när det ställs i förhållande till att lärare inte är bilmekaniker heller.

8.4 Slutsats

Att lärare ställs inför svåra etiska dilemman har tidigare forskning, samt denna studie visat. Detta förklaras både genom att skolan är så pass föränderlig som den är, såväl som att lärare upplever att de ställs inför dilemman just för att de inte vet hur de skall agera om de ställs inför dem.

Denna studie har förhoppningsvis kastat ljus över dilemman som lärare kan ställas inför och visat på den problematik som finns av hur lärare skall förhålla sig till yrkesetiska principer för lösa dem. Sunt förnuft, gyllene medelvägar, klokhetsregler är sådana faktorer lärare utgår från i deras resonemang, men dessa räcker inte alltid till. Tydligare regler, mer kunskap och fortbildningar samt resurser är det som önskas av lärarna för att tackla problematiken och lösa dilemman på bästa sätt.

Referenser

Litteratur

Burell, K & Kylén, J-A. (2003). *Metoder för undersökande arbete – sju-stegsmodellen*. Stockholm: Bonnier utbildning AB

Colnerud, G. (1995). *Etik och praktik i läraryrket – En empirisk studie av lärares yrkesetiska konflikter i grundskolan*. Stockholm: HLS förlag

Collste, G. (2010). *Inledning till etiken*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur.

Elvstrand, H. (2004). Barnet en individ med rättigheter – vad betyder det i en skolkontext? I

Colnerud, G & Hägglund, S (2004) *Etiska lärare - moraliska barn: forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*. (red.) Institutionen för beteendevetenskap. Linköping, Linköpings universitet.

Fjellström, R. (2006). *Lärares yrkesetik*. Lund: Studentlitteratur.

FN´s konvention om mänskliga rättigheter (2012). Regeringskansliet.

Arbetsmarknadsdepartementet. <http://www.regeringen.se/sb/d/15538/a/183741>

Gren, J. (2007). *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. Stockholm: Liber AB.

Halvars-Franzen, B. (2001). *Det kompetenta barnet – varför behöver vi ett kompetent barn just nu, i vår tid och i vårt samhälle*. Institutionen för individ, omvärld och lärande. Lärarhögskolan i Stockholm.

Hartman, S. (2003). *Skrivhandledning – för examensarbeten och rapporter*. Första utgåvan, femte tryckningen. Falun: Natur & kultur.

Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: specialundervisning*. Stockholm: Liber.

- Holme Magne, I & Solvang Krohn, B. (1997). *Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Irisdotter Aldenmyr, A-P & Gronlien Zetterqvist, K. (2009). *Etik i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups AB.
- Johansson, E & Johansson, B. (2003). *Etiska möten i skolan*. Första upplagan. Stockholm: Liber.
- Langström, Christer (3september 2014). *Professionella samtal, att leda och låta sig ledas*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Läraryrket (2008). *Lärarens handbok*. Upplaga 8:2. Studentlitteratur.
- Orly, S-L. (2011). *Teachers`critical incidents: Ethical dilemmas in teaching practice*. Teaching and teacher education 27. Department of educational administration, leadership and policy, school of education, Bar-Ilan university, Ramat-Gan, Israel.
- Skolverket (2004). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*. Rapport 250. Sammanfattande huvudrapport.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm.
- Thelander, N. (2004). *Barnets rättigheter i skolan – omsorg eller rättvisa?* I Colnerud, G & Hägglund, S. *Etiska lärare - moraliska barn: forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*. (red.) Linköping, Linköpings universitet. Institutionen för beteendevetenskap.
- Thornberg, R. (2004). *Värdepedagogik*. I *Pedagogisk forskning i Sverige*, 9/2.

Tirri, K. (1999). *Teachers`perceptions of moral dilemmas at school*. Journal of moral education, vol 28 No. 1, 1999. Finland: University of Helsinki.

UD (2006). *Barnkonventionen - Konventionen om barns rättigheter*. UD info. Januari 2006.

Elektroniska källor

Jändel-Holst, Anna. (2014). Utredare, lärarförbundet. Mail kontakt. anna.jandelholst@lr.se

DN.se (2014). *Lärarnas arbetstid fylls utanför lektionssalarna*. Publicerad 13 oktober, 2014. Josefin Sköld (josefin.skold@dn.se) <http://www.dn.se/nyheter/sverige/lararnas-arbetstid-fylls-utanfor-lektionssalarna/>

Lärares yrkesetik

<http://www.laraesyretik.se/web/yrkesetik.nsf/doc/005324D7?opendocument>

<http://www.laraesyretik.se/web/yrkesetik.nsf/doc/00289FCD?opendocument>

NE, 2014, <http://ne.se/sok>, hämtad 2014-12-18.

Skolvarlden.se (2013). *Rädsla för risker får lärare att skippa viss undervisning*. Publicerad, 25 oktober, 2013. Text: Åsa Larsson (redaktion@skolvarlden.se).

<http://skolvarlden.se/artiklar/radsla-risker-far-larare-att-skippa-viss-undervisning>

Vetenskapsrådet (1990). "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning". ISBN:91-7307-008-4.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Filosof.se. Oskar Mark och Simon Holmström (2010-2015) Artikel "*Sartre*" & "*vad är upplysning?*", filosofer Sartre och Kant.

<http://www.filosof.se/sartre.html>

<http://www.filosof.se/kant.html>

<http://www.filosof.se/kant2.html>

Bilaga 1. Intervjuguide

Dilemma 1

En flicka kommer från Mellanöstern. Flickan har varit med på simundervisningen tillsammans med de andra eleverna under hela hennes skolgång. Flickan har nu börjat på högstadiet och pappan kräver nu (i ett mail till dig som idrottslärare och även mentor för klassen) att flickan inte skall behöva vistas tillsammans med män, elever likväl som lärare i simhallen. Flickan själv vill helst behandlas som de andra, men pappan är mycket bestämd.

1. Du som lärare involverar rektorn på skolan om det uppkomna dilemmat för att få vägledning.
2. Du tar själv kontakt med pappan via mail och informerar om att det inte är möjligt att under simundervisningen separera flickan från klassen ur flera aspekter. (religion, ekonomi, lärarens uppgift att personligen måste verifiera att eleven kan simma).
3. Du ber pappan komma tillsammans med flickan till skolan för ett möte mellan er tre plus rektor för att samtala om saken.
4. Annat.

Dilemma 2

Du håller i en idrottslektion för årskurs 6, när du hör att en elev utbrister ”Jävla bög!” till en annan elev. Detta resulterar i att eleven springer ut ur idrottshallen gråtandes. Lektionen har precis börjat och alla elever har startat upp med att öva olika gymnastikmoment; fristående, räck, ringar etc. Du är ensam lärare i hallen.

1. Du springer ikapp eleven som sprang iväg gråtandes och lämnar lektionen med osäker påföljd.
2. Du utvisar eleven som yttrade ”jävla bög!” från lektionen.

3. Du genomför lektionen som planerat och låter saken bero tills lektionen är slut. Därefter tar du upp situationen i ett enskilt möte med de båda inblandade eleverna.

4. Annat.

Dilemma 3

En elev kommer till dig som lärare och berättar att en annan elev skrivit taskiga kommentarer som "På idrottslektionen skulle vi dansa bugg, jag fick dansa med (Namn), ville bara skjuta mig själv!" om en tredje elev på sin facebook. Eleven som berättar detta för dig säger "Jag vill att du ska veta om det här men du får inte berätta att jag sagt något". Du lovar eleven att inte föra något vidare. Då kommentarerna handlar om sådant som hänt under dina lektioner känner du att du måste agera.

1. Du håller ditt löfte om tystnad och låter saken bero så länge det inte drabbar den omedelbara undervisningen.

2. Du låter eleven fortsätta med samma uppträdande, men att du som lärare tar upp ämnen om skolans värdegrund och uppdrag med eleverna mer aktivt och integrerat med övriga lektionsinnehållet. Ämnen såsom: allas lika värde, individens frihet och integritet, respekt för vår gemensamma miljö etc.

3. Du tar kontakt med eleven och dennes föräldrar och kräver att skrivierna på sociala medier omedelbart upphör eftersom de utgör ett hot mot en del av skolans elever.

4. Annat.

Frågor:

Vari dilemmat ligger problematiken? Vad sker det krockar?

(Religion? Etnicitet? Lärarens gräns för profession? Yttrandefrihet?)

Var bör fokus vändas?

(Barnet, föräldrar (målsman), kollegor)

Vad stödjer du dig mot i dina resonemang?

(Kursplan, LGR-11, värdegrund, barnkonvention, lagar...)

Vilket *ansvar* känner du att du har som lärare i dilemmana?

Hur anser du att ordet *rättvisa* har för betydelse i dessa sammanhang? Är *respekt* ett begrepp du finner centralt i dessa dilemman?